

Inuen. 250 — 255.

Bibl. Jag.

D. Martini de Ilkusch

250 — 255

Jnc

Oxv
17

Querabili et amantissimo patri domino blasio ab
bati hirsaugiensis cenobij. frater Johānes voca
tus abbas in spanhem. salutem et charitatē. **T**am
etsi vires ingenij mei pcul excedat petitio tua fra
trumq; tuorū (dilectissime pater) malui tamen arduū subire
onus: q̄ tpe charitati p posse non satisfacere. **A**mor em̄ dei.
zelus ordinis et fervor discipline dignū te faciūt: ut nihil tibi
pro honore dei postulant debeam denegare. **R**ogasti me pre
sentem verbis. absentem crebris epistolis. et quodāmodo cō
pulisti auctoritate presidente quaten⁹ de calamitate ordinis
nosset aliquid tibi scriberem: quo patres adunādos capitula
riter apud te. ad compatiendū ei pduceres. **S**acra petitio.
sed grādis obediendi difficultas. **A**cerabor inuidorū dentib⁹
scio: qui me vel p̄sumptuosum iudicabunt. vel nimis. **S**ed
obduratis aurib⁹ probra eorū secur⁹ transibo: modo sanctis
et eruditis viris placeat on⁹ qd porro. **N**ihil me scripsisse me
mini qd emuli iuste valeant lacerare: sed vera: sed manifesta
et que oculis pateāt omniū. que si scribi nolunt. doleant eti
am facta. **S**olus in hac editione lepor non adest dicendi. de
quo reprehendi apud relligiosos non timeo. **Q**uid em̄ ergo
ne veritas despiciatur: quia faciēdie ornato non vestitur? **A**bi
sit. **M**elior est em̄ sermo plan⁹ et verus. q̄ ornatus et falsus.
Sed hec nihil ad ppositum. **H**oc ergo sintagma examini tuo
subicio. ut si dignum iudicaveris legatur fratrib⁹. sin autē in
dignum. oculos fugiat dominorum. **V**ale. **A**nno domini.
M.cccc. xxiij. vñdecima kl Maij.

Incipit liber penthicus domini io
hannis spanhemensis abbatis de
ruina ordinis dñi patris nostri benedicti.

Cum ordinis nostri pristinum decorem ad
mentem reuoco: eius quam modo patitur
deformitati vehemēter condoleo: ita ut la
chrimas mihi enutrire magis libeat: q̄ pē
thicum formare sermonem. **Q**uis em̄ ru
inam eius non desleat: si vetustam illi glori
am pensat. **S**i ad memoriam aliquādo reuocem⁹ hui⁹ sa
cratissimi ordinis aurea quondam secula: q̄n velut paradisi
flauis doctrina et sanctitate. totā per orbem irrigauit eccle
siam: q̄ nihil sit p̄sens ei⁹ stat⁹. facile p̄penderem⁹. **O**bseruā
cia siquidē nostra (quā regulā vocam⁹) veteri institutis cō
parata. inuenitur non solū minor: sed in multis q̄ remissa
or. **Q**uomō obscuratus est aurū: immutatus est color optim⁹?
Splendor sanctitatis eximie. rutilans olim. terrenorū cupi
ditate obfuscatus est: cessit honestatis norma illecebris volu
ptatam. **I**deō pducāt oculi mei lacrimas p̄ diem et no
ctem: et nō taceant. **Q**uoniam p̄tritione magna contrita est
religio populi mei: plaga pessima vehemēter. **S**i egressus
fuero ad agros. ecce ociosi et vani: si introiero cenobia. ecce
attenuati voluptatib⁹. **M**ultos em̄ p̄fessores regule benedi
cti patris inuenio: paucos ad ei⁹ traditionem ambulare cer
no. **M**ultiplicasti ait p̄pheta dñō gentem: nō magnificasti
leticiam: quia dñi sancta monachorū exercitia in multis defi
ciunt: veram leticiā que de virtute nascitur. praua corda nō
admittunt. **V**tinā enigilem⁹ vel sero tandem. post tot p̄dicti
onem animarū: que iugo regularis obseruantie contempto in
abissum damnatiōis descendit. **V**tinam benedicti legisla
toris nostri metuan⁹ sententiā: qui totiens ad rationem deo

reddendā: abbatibus duri ferit in sanā. **A**d vos nūc igitur (o reuerendissimi patres) meus sermo dirigendus est: qui auctoritate apostolica ordinis capitula celebratis: qui compellendi ad disciplinā rebelles potestatem accipitis: qui ordinis nostri zelum secundū scientiam habetis. Vos itaque alloquor: vobis ut ordini prope labenti succurratis persuadere iuxta vires conabor: quod ut faciatis quod studiose exhortor. **A**tendite (o patres) religionis nostre statum miserabilem: et quantum sufficitis calamitati eius succurrite: si enim cupitis in finem perducere. **N**on latet vos multorum improbitas: qui ut ordini disciplinam possint effugere ab eo se laborant dimembrare. **H**orum temeritatem fortiter obviandum est: ne paucorum impunita malicia: multis audaciā prebeat delinquendi. **E**t paucorum nequitia: semper crescit dilata. **Q**uāvis enim malo publica fama corrupti non debeat: tamen vulgus imperitū ex paucorum delicto omnes vituperat. **M**alos igitur qui sua deformitate famā bonorum obnubilant: superiores qui non puniunt confortant. **A**d vos itaque patres pertinet monachos deformatos per posse corrigere: vestri officij est ordinē in suo vigore persequere. **E**t quia stultus sermo non corripitur: quod iherosolitanus noster contra incorrigibiles quasi monastice posuit: generaliter in istos referat. **E**xurgite nunc patres quia tempus est: armate vos zelo discipline regularis: hereditatem diui patris benedicti deo defendite: elatos pellite: rebelles corripite duros arguite. per preservationem nostri ordinis fortiter pugnate. **A**rmate vos armatura dei et amore ordinis non tam vestris laboribus: quam christi auxilio pugnaturi. **I**lli gratia vobis prestatū auxilium: si impunitate cordis ad eum sedulas preces effundatis. **C**ur ergo dissimulatis? **C**ur partem sancti benedicti non defenditis? **Q**uādiu contra ordinem sancti cum iniquorum studia prevalebunt? **V**ere patres vere necessitas magna ordinis nostri citatum ex postulat remedium. **C**onversaciones abbatum et monachorum irregularium incendite: et quod inique contra disciplinā ordinis calcitrant ponderate. **P**reter habitum et hunc ipsum in multis dissolutum nihil honesta-

eis vel religionis ostendit. Sed hec suis deputata locis res
servantes: ad intentum pererimus.

De sanctissimo statu ordinis nostri primitivo Capitulum. ii.

Hactenus ne sum omnibus rem gratam. si priorem or
dinis nostri statum paucis commendem. aliquant
ulum dubito. quippe qui veterum laudibus. mo
nachis nostri temporis. parum iudicor deuisse.
Sunt enim qui se vel optimos arbitrentur monachos. vel opti
mis illis qui nos precesserunt patribus audeant comparare.
Vt cumque autem se metiatur. non mihi succenseant: si veterem ob
servantiam nostram non audeam adequare. Nam si recto lumen
ne vita ne eorum contemplerur. optimum nobis habitum. vix
bono illius temporis monacho poterimus comparare. San
cta quippe illorum conversatio. virtutibus chorosca. signis appro
bata omniumque eruditione scripturarum illustris. gratia apud
deum premeruit et homines. Audientes enim vocem dominicam.
si quis vult post me venire abneget semetipsum. et tollat cru
cem suam quotidie et sequatur me. pretempore seculo ad cen
bia conuolant. subdentesque colla iugo regule. obedientie non
mam humiliter susceperunt: deum ex toto corde diligentes. ni
hil in hac vita mundani quaesierunt: sed caducis omnibus spre
tis. atque in camino paupertatis perbari: ad celestis regni feliciter
perueniunt. Erant viri maturi. zelosi. atque devotissimi: fide firmi.
spe robusti. gemina charitate fulgentes: mente puri. deu
otione precipui: omniumque virtutum honestate decori. Nulla il
lis cura terrenorum: nulla inerat illecebra voluptatis: sed totis
viribus ad deum perueiunt. mundum cum suis vanitatibus deiecerunt.
Unde reges et principes huius seculi. viri deuoti et deo chari.
propter persuasionem monachorum sanctissimam. ordinis ama
tores facti sunt: eumque donis et largitionibus magnifice exalta

tunt. Gaudabant suis temporibus sancta monachorum studia
 dilatar: et in extremas mundi regiones. cum gloria extendi.
 Sancti etenim monachi quanto plus deum amabant: tanto etiam
 amplius ab hominibus amabantur. Et quanto minus terrena
 amabant: tanto in necessariis corporis deo providere amplius
 abundabant. Amantibus enim deum: omnis mundi divitiarum
 est. Quod decoras facies iuventutis tue. sancta religio benedi-
 cit: quod pulcher aspectus. quod ornata omnium virtutum splendore
 maiestas. Quis te digni persicillare sufficeret? Tu viam tri-
 um dierum. populo dei de servitute pharaonis in deserto libe-
 rato exhibes: dum a mundi tenebris creptos per tria substan-
 tialia religionis vota. homines ad deserti cenobitice pueri-
 ficationis pro dei amore venire persuades. Beati professores tui
 qui de huius seculi egipto recedentes: per hanc viam trium
 dierum ad eterne promissionis terram totis desideriis anhelant.
 Hic est sancte religionis triplex funiculus qui facile non rum-
 pitur: qui obedientie castimonie. et paupertatis fulgore de-
 coratur: qui suos amatores ad celestem patriam revocat: qui
 cultores suos summo imperatori christo ihesu letos representat.
 Nam etsi ad regularem observantiam multa sint necessaria:
 ausim tamen dicere qui cumque hec tria illibata custodierit: ut
 funiculus triplex securus in ordine consistit. Omnia enim secu-
 ra ordinis pro conservatione istorum substantialium facta
 sunt. Hoc monachi sancti antiquitus sollemniter inveniunt. vi-
 am hanc etiam substantialium studiosissime observabant: per
 contemptum omnium mundanorum spiritum pauperes: per casti-
 tatem mentis et corporis continentes: per humilem subiectionem obediētes
 et in omni virtute loquaces. Doctrina et sanctitate clarissimi efful-
 serunt: et eorum exemplo multos ab iniquitate ad iusticiam
 pertraxerunt. Unde perficientibus meritis. ad ecclesiarum gubernacula
 multi eorum promoti sunt: qui quanto altius positi fuerant: tan-
 to virtutibus innotuerunt clariores. Que autem ecclesia sacerdotum
 non expetere de ordine benedicti? Que gens non christiana devo-
 ta. doctores non cuperet ex collegio monachorum? Multis enim an-

ma f
200

2

hanc
st. 10

nis in ordine sancti patris benedicti: viri in omni doctrina
et sanctitate prestantissimi claruerunt: sicut omnes pene testā
tur. qui veterē conscripserunt historias. **E**t reuera (vt absq
inuidia loquar) facile precellit omnes ordines sancta religio
benedicti: si dignitatem. si latum in orbe dominium. si vi
ros doctrina et sanctitate insignes. si deniq; multitudinem
eorum velis attendere. **P**rotulit em̄ hec veneranda planta
tio summos pontifices decem et octo: cardinales plusq; du
centenos: archipresules mille sexcentos: episcopos ter mille.
quingentos. **S**i quis autē hāc illustrium presulum summā ve
lue nimia vocat in dubiū: chronicas et gesta reuoluat veterē:
et paucos designatos comperiet ex plurib⁹. **N**emo autē ordi
nis pristini decorē merendū de presenti existimet: cū nostri
ad illum non sit equa comparatio: quādo nostris temporib⁹
monachi. nec scientia scripturar. nec morum sanctitate (vt
olim) clarescūt. **I**nuenies forsitan etiā nunc deuotos mona
chos licet paucos sed simplices. sed ideotas: sed omni disci
plina bonarū artū expertes. **S**ed ad regimē aiar hoc tpe de
uotio nō sufficit: si scripturarū sciētia desit. **S**i autē monachi
nostri nec deuoti fuerint nec eruditi: ad regimen ecclesiarum
merito censentur indigni. **M**ulti deniq; subiecti beneambu
lant: qui si ad gubernationē aliorū fuerint sublimati: nunq̃
in tranquillitate prioris vite subsisterent. **E**t vt breuiter di
cam qd sentio. nec monachis ecclesie. nec ecclesijs monachi.
hoc tpe digni sunt. **C**ausa autē prudenti non est abscondita:
que in lucem post hac. suo tpe erit preferēda. **I**am si libet pro
sentem ordinis nostri statū qualis sit paucis inquiramus.

**De ordinis nostri flebili sta
tu presenti. Capitulum. iiii.**

Descenderunt pre lachrymis oculi mei: perturbata sunt
viscera mea: effusum est in terra secus meū: super co

*mult. in
regimē*

p. 124. 48

eritione ordinis mei: cū deficeret in eo pullos humilis: cū
abieceret sine honore manib⁹ pateat inimici. **A**ugentem me ne
mo despiciat: dolorem meū nemo incuset: honores non que
ro terrenos: dignitates nō ambio ecclesiasticas sed doctrinā
et sanctitatem ab ordine meo defecisse ingemisco. **Q**uid no
bis cū vanis honorib⁹: qui vitam queritām in celis? **H**eu ce
cidit corona capitis nostri: deuotio monastica repuit. caritas
refriguit. honestas regularis discipline vt plurimū defecit.
Ubi est nūc in ordine nostro. sacratissimis illa doctissimisq⁹
viris opulenta quondā deuotio: ubi in omni varietate scrip
turarū veneranda eruditio: ubi abbatū erga curā dominicē
gregis sollicitudo? **N**ulta cenobia sū regulā sancti bñdicti
fundata conspiciunt: in quib⁹ preter nomen et habitū. nullū
regularis discipline vestigium videm⁹. **S**up hoc o patres la
mentū assumite: vniū sacratissimi ordinis nostri deplorare:
si forte puerat de⁹ adueniā: et relinquat post se bñdictionem
Et vos puaricatores qui causa istorū estis fletū: redite vel
sero tandem ad cor: redite: et bñdicti legislatoris vestri indi
gnationem metuite. **A**ttēdite de solationē ordinis quā malo
vestro inductis: timete oīpotentis irā. quā vestris scelerib⁹
prouocatis. **V**e nobis. **V**bi religiois nostre ab inimicis in cir
cuito nostro destruit: discipline dom⁹ in nihilū rediguntur: et
nemo inuenit q̄ resistat. nemo qui se murū p domo dei oppo
nat. **Q**uā que nostra sunt querim⁹: oēs cōmunem necessita
tem ordinis dissimulam⁹. donec et nos paulatim deficiem⁹.
Hereditas nostra versa est ad alienos. dom⁹ nostre ad extrane
os. **C**enobia que ad monachorū habitacula p̄secrata sunt: iā
stabula sūt clericorū. et militū foralicia pugnantiū. **Q**uod de
cam ē pudet me effari qd hoīes sine p̄scientia in claustris mo
nachorū non pudet perpetrare qui secretū religiosorū turbāt.
domos oratiōis in habitacula negotiorū cōmutant. **C**om
parior totis calamitatibus obēdicti veneranda religio: te
in direptionē omni trāseunti expositā ingemisco. **N**ō est qui
p̄soleat te ex omnib⁹ charis tuis: quis qui tibi possent succur.

tere nolūt: qui volunt subuenire tibi nō possunt. **Q**uā pul-
chra venustate quōdāz in ecclesia dei florasti: qm̄ viros omni
sanctitate et sciēcia insignes genuisti: et velut iunior fortis et
p̄stans. omnia te in honestā puerfationē solebas depellere.
Nunc autē veluti senectute et longa dierum oppressione fa-
tigata defecisti: et virtus iuuentutis tue ablata est: eo q̄ non
sit amplius in te pulchritudo tua. **V**bi est nunc zelus tuus?
Vbi est decor vultus tui: vbi honor. vbi lata quondam in
orbe vniuerso potestas. **V**bi sunt filij tui in circuitu mense
tue: viri eruditi atq; sanctissimi. **V**bi est deo et angelis ve-
nerabile studiū litterarū: cui⁹ seruator te olim sup om̄es ordines
fecit sublimem. **D**ia defecerūt: et tu ad nihilū pene redacta
es: pulchritudinem iuuentutis tue amisisti. et fortitudo ado-
lescencie tue dissipata est. **C**ui comparabo te. vel cui assimi-
labo te filia segregata: cui⁹ adequabo te. et consc laboꝝ. mater
monachorū. magna est velut mare pericū tua: q̄s me debetur
tui? **Q**uā hāc quā mō experires ruinā cauisses: q̄ felicē te di-
cerent oēs natiōes. **S**ed dixisti in abundantia tua: nō moueboꝝ
in eternū. **I**n opem te copia fecit: et t̄paliū abundātia rep-
te omni ornatu tuo spoliavit. **F**ilios genuisti p̄teritos: inobe-
dientes: sanctis institutis rebelles: qui sub clamide honesta-
tis tue latentes: te omni decore tuo nudauerūt. **H**eu mater
et virgo. inueterasti in terra aliena. deputata es cū mortuis
non est species decoris tui. **E**xurge nūc benedicte monachorū
sacratissime p̄nceps: et vide ordinem tuū quem instituisti.
et hereditatem tuā quam plāstasti. **A**spice monachos tue pro-
fessionis oblitos. terrenis immersos. voluptati deditos. om-
ni scaturigine viciorū plenos. **T**u olim eis optima viuēdi p̄ce-
pta dedisti. tu a seculariū negociorū curis alienos esse p̄cepisti
tu corda eorū ad soli⁹ dei amorē extēdi iussisti. **S**urge inquā
o beatissime pater et vide desolationē ordinis tui. qm̄ a suis
filij⁹ int⁹ p̄funditur. et foris ab hostib⁹ dissipat. **C**ontemne
instituta pietatis tue monachi. rapiūt cenobia ordinis tui
homines alieni. **N**on est qui honorem nois tui defendat. nō

est qui ordinis tui sacratissimi decorem tueatur. **S**uscitare et
tuo magne papa gregori. qui loca monachorum deo sacra in
usus secularium transferri sub anathemate prohibuisti. et vide
monachos de cenobiis expulsos. et clericos mundanos intru-
sos. **A**u quondam omnium ecclesiarum princeps maximam ho-
nestati monastice curam adhibere solebas. ingenti sollicitu-
dine cauens. ne quid in ordine sacro preter regulam benedicti
presumeretur. intuerenunc monachorum puer sationes o reue-
rendissime p'sul. omni honestate nudas: omni turpitudine
plenas. **V**ide quomodo cenobia ordinis tui deo dicata: in ma-
nus traduntur clericorum. et que olim angelicis choris poterant
comparari. modo p'stubula sunt meretricum. **S**uscitare impe-
ratorum gloriosissime. et cristiane fidei defensor inuicte. germa-
norum deus karole. et vide monachorum calamitatem. qui ordinem
benedicti patris quondam gloriosum reddidisti. et p' uniuersum
pene mundum tuo studio dilatasti. **V**ide nunc que olim
fundasti cenobia. oia in direptionem inimicorum exposita. **Q**uod
quondam ordinem monasticum ut castra dei venerat? es. iam ve-
lut preceptum ab oib? nudatum bonis o princeps sancte coparere.
Tu abbates et monachos olim repescentes. cum ingenti cura
ad obsequantiam regularis discipline p'seuerasti reducere. et iam
reformatos ingenti sollicitudine ab omni molestia tuorum vel
quorumlibet defensare. **E**xurge et tuberno cluniacensis antistes
cenobii cum successoribus tuis. qui ordinem sanctum collabentem
antiquit? magnifice restaurasti. et ad pristinum decorem in to-
to orbe reduxisti. **E**xurge inquam nunc et vide quemadmodum mo-
nachorum abundet iniquitas: furor dominetur. exuberet scelus.
vniuersos pene faciat insanire voluptas. **D**ecor tue reforma-
tionis ablat? est. disciplina corruit. honestas fugit. zel? sancte
puer sationis perijt: humilitas expirauit. **S**uscitare hirsangii-
ensis cenobii abba wilhelme reuerendissime pater. q' cluniacen-
sem in restauratione post lapsum in alemania reformasti. q' mo-
nastice puer sationi copiosa instituta prouidisti. q' tuis p'cibus in fir-
morum arte? solidasti. q' nationem germanicam doctrina et sanctitate.

velut sidus solgētissimū illuminasti. **Surgite et vos o p̄stari-**
cissimi patres diuersarū reformationū auctores. et videre la-
bores vestros iam perisse. p̄stitutiones neglectas: exhortatiōes
sp̄retas. p̄stationes sollicitudinis cōtemptas. Vos ordinē
monasticū vita et doctrina reddidistis gloriosus. deo dilectū.
angelis venerandū. vobis sanctū. hoīb⁹ reuerendū. **Vbi**
nunc ista merita. **Vbi** nūc iste op̄atīōes sanctorū. **heu** mater
veneranda religio: ad quantā calamitatem deuenisti. **Qui**
te olim glorificabāt. modo despiciunt. qui honorabāt. mō
contemnūt. **Dereliquisti** mādata legislatoris tui. studiū scr̄i-
pturarū abiicisti. p̄pterea p̄emptibilis facta es. filios quos
genuisti: fecerunt hoc malū tibi. **Mox** em̄ ut monachi cepe-
runt terrena sapere. lectiones sacras negligere. interna post-
ponere: color tu⁹ optim⁹ in fēdū mutat⁹ est. **Sz** qd̄? **Qui** ca-
dit. frequenter apponit. resurgere: tu autē semel lapsa. nunq̄
in teo surrexisti. **Quid** ciuiacensis. quid specuensis. qd̄ yca-
liensis. qd̄ castellensis. qd̄ mellicensis. qd̄ nouissime burghel-
densis. et si que alie p̄ter eas reformationes fuerint. qd̄ ad totū
ordinē facere potuerūt vnīuerso diffusum in orbe? **Nam** et si
cluniacēsis in oib⁹ mūdi p̄uincijs lumē sue honestatis effunde-
rit: tū multa cenobia in diuersis regnis in pristina deformita-
te dereliquit. **Ex** eo em̄ tpe quo religio nostra primo cecidit
nulla vnq̄ generalis reformatio fuit. **Q** q̄ facili de sensus
auerni: q̄ p̄mpta volūtas delinquēdi. q̄ maxia post lapsum
resurgēdi ad rectitudinē difficultas. **O**m̄es vt ita dicā cecide-
runt: pauci a deformitate sua surrexerunt. multi in suis volu-
ptatib⁹ cōputrescūt. **D**oleo sup̄ te o flos monastici decoris.
doleo et vehemēter quidē: et si aliter tibi succurrere nō valeo
lachrimas et calidas et amarissimas. p̄ tua peritiōe fundo.
Sz et vos o colēdissime patres. qui honorē ordinis vestri di-
ligitis. qui p̄ticiōnē ioseph nostri mystici doletis qui ad eter-
nam hereditatē venire cupitis. accēdite statū nostre religionis
desolationē ei⁹ inspicite. de remedio cogitate. **Ecce** rapiunt
in circuitu de manib⁹ sancti benedicti opulenta cenobia. ecce

apostata

claustra monachorum clericorum sunt habitacula: et de malis sancti
dij monachi ad pessima transferuntur. Erras o prudencia mihi
di: peccata seculi deciperis: nunquam ex malo monacho bonum ca-
nonicum poteris instituere. Sed et vos puaricatores attendi-
te: apostate ordinis auscultate. **Q**ue vos demencia impellit:
ut cenobia que non exstiteris sancto benedicto destruaris?
Anputatis vos a damnatione liberos: si abiecto monachico sce-
mate: clerici pecceris? **S**aluabit ne vos in districto exami-
ne peccandi presumptalientia? **S**oritan in alieno habitu de-
monibus eritis incogniti? **V**idebimus si de traslatione vestra
approbet: cum in illo tremendo iudicio trasgressionis vestre con-
nem reddere fueritis exacerati. **T**imeo autem ne modo sine ordine vi-
uentes inter eos locum recipiatis: ubi nullus ordo sed perpetui hor-
ror inhabitat. **N**am quam aliam sit mansionem recepturi? de ma-
lo monacho canonicus peior efficitur? non satis intelligo. **D**im-
sensati. ac vobis ipsi inimici: quis docebit vos fugere a ven-
tura ira? **Q**uis causam vestram iniquam per sanctum benedictum
in illo tremendo examine defensare vel poterit vel audebit?
Que temeritatis vestre aduocatum habebitis? **S**anctus benedictus
princeps monachorum stabit in testimonium per vos: accusabit
vos. et perdenabit: quis excusabit vos? **N**on tibi bladiaris voti re-
gularis preceptor inique: perscientiam tuam ne palpes: si bene-
dictum habueris aduersarium: nullum sanctorum inuenies amicum.
Nam qui unum celestis patrie civium offenderit: omnes offendit.
Ubi enim summa et felix tranquillitas: ibi erit et animorum indi-
uisibilis unitas. **Q**uis ergo te liberare poterit de manu do-
mini: si steterint aduersum te omnes sancti? **I**nvoce eos. qui te
modo decipiunt: qui ordinis a te habitum tollunt qui te bladis ser-
monibus abducunt: qui apostasie tue cooperatores existunt: ve-
te ab instanti tribulatione defendant. **Q**ui iustus vix saluabitur.
apostata et ordinis sancti destructor ubi parebit? **N**on libe-
rabit impius in illa die iustitia sancti: neque sibi misere alteri fe-
ret auxilium. **Q**uin potius eos quos tante collaboratores pre-
sumptionis nunc muneribus et donis tibi concilias: tunc in sa-

licitatis tue testes habebis et socios. Nullus defensor prauis
actiois ibi erit: nullus iniquitatis aduocatus: quoniam ubi nuda
erunt omnia: ibi ad damnationem unicuique satis erit accusatrix
conscientia. Ibi stabit exercitus sanctorum aduersum eos. qui mo-
nachorum habitacula inique perphanarunt: qui ordinem diuorum pa-
trum impie destruxerunt. Sed auctores harum rerum quas mihi
iuste uideo: dixisse iniquas. factum suum ita excusare nituntur
dicentes: Adachorum improba perversio ad extremam pauper-
tatem impellens. corrigi et emendari non potest nisi in alium sta-
tum transferatur: propter multas quas sibi fingunt rationes: quas
etiam in sequentibus deo largiente monstrabimus inanes. Nunc
denique. Malos monachos per translationem corrigere non solum pec-
cato caret: sed et iustitie et pietatis pars magna est. Sed ubi
possunt hec discerni? quemadmodum que dicitis vera docebitis?
Malos monachos ad bonitatem pervertere laudabile et sanctum
est: sed canonicos facere. non est emendare monachos sed de-
pravasse. Namque erit bonus canonicus. monachus malus: bonus
autem non eruet ordinem suum. sed diliget. colet amabit. Nolo
iam prendere uobis. nolo nimis esse aut vehemens: transla-
tionis huius effectum nolo depingere. quem paulatim in lucem non
dubito venire. Si monachos malos uoluistis canonicos fa-
cere: quare bonos in locum eorum non reposuistis? non est sine uoti
transgressionem commutatio: que in deterius presumpta mutatur.
Ne uobis desertores qui ut uestris uoluptatibus satis fiat: ordi-
nem premittitis. uotum negatis. equitatis normam confunditis.
Omnes stabimus ad tribunal christi ait apostolus: ut accipiat unus-
quisque prout gessit in corpore suo. Quid ibi destructores mona-
steriorum accepturi sunt. qui omnipotentis honori non deferunt. qui
uolunt pacem. qui sanctorum euacuant uoluntates. qui decreta
iuris despiciunt? Si bonum est fundare cenobia: malum est (ne
mo dubitet) ea destruere. Actio pertrahit mercedem non nisi com-
pertraham accipiet. Denique si hominis demerui ultimam uolun-
tatem. in legatis quibus homini factis nemo audet infringere:
omnes amatores mundi deo et sanctis oblata. sibi presumunt usur-

pare: Si reus est criminis qui testamentū hominis violat: quā pena dign⁹ est qui fundatōes cenobiōū a sanctis epis et p̄ncipib⁹ factas in vsus alienos inique cōmutat? **E**nuero reges p̄ncipes et p̄sules ceteriq; fideles qui ad dei honorem cenobia fundauerūt. hoc sumope voluisse comprobātur: vt fundatōes hui⁹ instituti effectum in uolabilem sortirentur. **S**i canonicos habere voluissent in cenobijs monachos non posuissent. Sed ceca hominū ambitio tanta inualuit: vt n̄ hil min⁹ q̄ futura cogitet. nihil plus q̄ caduca amet. **M**iserā humane fragilitatis conditio: o damnabilis semp manē dator dei obliuio. **C**ōsere sora peccatis. et cepit esse licitū qd publicū est. **A**gitant vbiq; delicta: et passim multiformi genere peccādi p̄mprobas mentes nocens virus dolos operatur et fraudes. **H**ic ordinem p̄fundit. ille penitus destruit: hic voluntatem sanctōrū subducit. ille falsas dimembratiōnis allegatiōes conscribit. **H**ic arcentur cenobijs monachi: illic bonis ordinis donātur alieni. **I**nimicus iustorū insinuat: calūniator impugnat. testis mendax infamat. **E**ssē iam inter nocentes innoxium: crimen est. **Q**uis illic honestatis amor. que posset esse mentib⁹ integritas: vbi p̄positum ordinis deseritur. vbi deo facta votatio reuocatur? **Q**uis maneat illic rectū pudor: que virtus posset subsistere. vbi ius violatur diuinū. vbi nullus de legib⁹ met⁹ est. de iudice paucē null⁹. **Q**uid potest inhumani⁹. quid crudeli⁹ dici: q̄ ius sibi velle vs̄ repare diuinū. phas cōfundere. infringere votum. debitū deo subtrahere culcū? **Q**uid illa tremenda canctisq; horrenda mortalib⁹: qua diu tolerans hec mala monachorū vindicabitur ira dei qua debitam sentiēte apostate penam: qua temeritatis sue sancti ordinis aduersarij luēte vindictā. **Q**uid vobis tūc p̄derit voti deo facci negotio: qd ordinis ex incerto sacrati. qd brevis tarpiter empta in carne voluptas? **C**um ceperit dñs suos recensere cultores. premijs monachos veros donare p̄missis: bonos distinguere malis: veraces diu. dere falsis: quem vos locū acceptari eritis. quē habituri sua

missus
cessum: qui sancti religionis ppositi abnegatis. qui voti
frangitis: qui ordinē spernitis. qui fidem violatis. *Utinam*
hui⁹ vite breuitatē pensaretis: utinam future retributionis
examen timeretis. ut salutarib⁹ compūcti doctrinis. dñi vocē
p penitentiā attenderetis dicētes. *Volo mortem morientis:*
sed ut reuertat⁹ et uiuat. *Et p pphetā. Reuertamini ad dñm*
deū vestrū. qm̄ misericors et pi⁹ est: patiens et multe misera
ciōis: qui sententiā reuocet: si vos lacrimis culpam velitis
abluere. Vos autē iudiciū dei nō timetis: clementiā spernitis:
pacienciā longanimitatis illi⁹ pēnititis. *Idcirco in quēlibet*
vestrū dicit apl⁹. Ignoras q⁹ paciētia dei ad penitentiā te ad
ducit. Tu autē sm̄ duriciā tuā et cor impenitēs thesauris as ti
bi itā. in die ire. et reuelatiōis iusti iudicij dei: qui reddet vni
cuiq⁹ iuxta opa sua. Iustū iudiciū dei dixit esse q⁹ serū est: q⁹
diu multū differet: ut vobis ad vitā lōga dei paciētia p̄sulat.
Vos autē quēadm odī penitentiā ageris. qui culpas nō agno
scitis. *Dolebitis sed sero:* qm̄ iam loc⁹ nō erit penitētie. sed re
tributio vindicte. Tūc ergo referet⁹ pena impio ⁊ peccatori.
qm̄ iam nō potest penitētia pdesse peccati. *Q⁹ rei tūc reman*
ebūt: q⁹ miseri q⁹ infelices q⁹ ppter breuissimā hui⁹ tēp⁹is vo
luptatē dei ordinisq⁹ sui desertores et ptra deū rebelles. volun
tatē fecerūt dyabolī. ut eos necesse sit cū ipso inextinguibili igne
torqueri. *Utinā* hec cordib⁹ hereāt eorū. *utinā* ista cogitaret⁹
qui ordinē suū deserūt. q⁹ votū infringūt. qui et deo ⁊ sanctis
ei⁹ tam audacter mentiuntur. *Sz frustra* nitimur. vba nostra
nunq⁹ accipiūt: qui dei et ecclesie et sancti benedicti sermōes.
p̄temnūt. *Idcirco* hec causa ordinis nō v̄bis. sed reb⁹ gerēda
est. *Armemur* itaq⁹ patres virib⁹ totis. et paremur ad agonē
mente incorrupta. virtute deuota. p̄stantia firma. ptra eos
qui ordinē nostrū delere cupiūt. qui monachū exiunt. qui
cenobia auferūt: qui regulā deserunt. qui suis visitatorib⁹ re
belles exsunt. *Armemur* obsecro patres zelo discipline regu
laris. honore ordinis. nullis laboribus. nullis parentis ex
pensis: ne perniciosā pestis nostro silentio foras. totum suū

cessine ordinem inficiat. Nunq̃ ordini nostro tanta necessi-
tas incubuit: nunq̃ tot malis inuolutus fuit. Ecce monachi
habitū exuunt. in habitacula clericorū cenobia transferunt: et
dū cōmodis vacant priuatis. dū labores fugiunt. dū expēsis
peccant. dū auaricie nostre p̃sunt: ordo perit. religio trāsit.
dei cultus euāescit. Mula iam cenobia malicia temporū (ne
dicā ignauia nostra) ab ordine translata sunt: et nisi aliter
vigilemus. maiora dāna nobis inferēda temeritas prauorū m̃i-
natur. Nimirū ubi stultorū audacia nō statim reprimūt: occasio
p̃sumendi ceteris similia prebet. Quid dicā de monachis
quos adhuc solo habitu et tonsura in ordine habemus? Et me
membra preferam capiti: quid abbatibus deformatis hoc tpe
infelicius? nihil m̃n q̃ regulam curant: nihil studiosius se-
crantur q̃ libidine. auaricia. voluptatem. superbiam. et m̃i-
di uanitatē. Sic capite infecto: oīa membra corporis corrum-
pūtur. Nam in cenobiis ubi regula despicit. ubi disciplina
non seruat: quid aliud q̃ quedā scaturigo oīm viciorū p̃spicit?
Nulla obedientia. nulla paupertas. nulla castitas apud illos
virtutis amore tenet. inter quos vivere sine crimine: crimen
est. Hi sunt homines corrupti. monachi pueri: doli artifices.
fraudis auctores: iniquitatis ministri. sceleris amici: qui di-
sciplinā fugiunt. obseruantiam premunt: ordinem destru-
unt. unitatem p̃fundunt. Et reuera patres nisi his malis cito
prouideatis remedia: in brevi ordinē videbitis et dolebitis im-
minutū. Sed forte dicitis. Nunq̃ defuit vigilātia. diligen-
tia nostra nunq̃ cessauit: semper nos malorū temeritati oppo-
suim: dimembrati dēs m̃asteriorū semper impedire conati su-
mus: et nihil vnq̃ p̃fecim. Quid nostri labores. quid stu-
dia. quid expense graues p̃ficiūt: dū se p̃ncipes eccl̃iarūq̃
rectores tam potēter opponūt? Scio patres vera que dicitis
sc̃o facea. sc̃o p̃inuata. Sed obsecro ne ṽba mea in malam
p̃em velitis accipere: si obsecrō ibi istis an sim r̃spondere. Vi-
gilātia vestra in causis ordinis nota mihi est. labores p̃pici
expensarū magnitudo p̃bata. p̃inuatio in his semper adhibita

Sed velim vobis reminisci o patres duosq; oraculū versuum quib;
bus dicit. Est modus in rebus. sunt certi denique fines: quos ultra
citrag; nequit persistere rectus. Aduersarios multos habemus
et diversos: non est vno perca omnes pugnandum modus: sed diuer
so: sed vario sed discreto. Monachi sumus professores humilita
tis: pugna nobis orationibus precibus supplicationibusq; incho
anda est: non feritate irritanda iuppiter altus: non preceps in
deos producenda sententia. Precibus numina placantur non mi
nis. Sed de hoc satis. Credo enim vos patres quod velim intelli
gere. Neq; hec passim elucidanda sunt omnibus: sed his tantum
qui zelus ordinis habent et exequendi potestatem.

Cōtra eos qui se ab ordine trāsserūt vel iā dudū trāstulerūt. Ca. iiii.

Iste ne satis monear aduersus illos qui se ab ordi
ne nostro dimembrare conantur nec satis scio. nec se
sciam facile ausim dicere: quippe quos omnipoten
tis patientia tam diu tolerat: tam tarde flagellat
Et cum finem illorum in teo: qui se iam dudum ab ordine dimembra
runt: considero hanc organimitatem paciencie dei districta satis anti
aduersione vindicta. Nam sicut ex eorum relatione accepimus
qui plures illorum nouerunt. pauci ex eis qui monachum exuerunt
bona morte decesserunt. Quin potius sine penitentie signis sine
sacramentis ecclesiasticis ex hac vita subitanee vocati. mani
festum sue felicitatis dedere indicium. Quid ergo dicemus ad hec
Letabimur ne in perditione morientium? Absit. Dominus est qui pec
catores ut pervertant diu hic tolerat: ipse est qui non peruersos du
rius damnat. Nos autem cum propheta sententiam eius metuemus dicen
tes. Iustus es domine: et rectum iudicium tuum. Iustus autem qua
cumq; morte peroccupatus fuerit: in refrigerio erit. De impijs au
tem propheta dicit. Mors peccatorum pessima. Nos autem prauorum
interitum ad mentem idcirco reducimus: ut vel timore ceter

vos ab incepto malo reuocem? Sed quæadmodum vba nostra suscipient: qui superos inferosque derident? Nisi vbi adijciant opera nihil apud malivolos mentes perficiunt hortamenta. Adhuc populus dure cervicis in deserto murmurat: adhuc gens impia legistorem suum blasphematur: adhuc improba natio in egiptum redire deliberat. Timent ne moriantur in solitudine qui hoc solum timere debuerant: ne extra solitudinem moreretur. **D**ura mens hominum: o libertas perniciosa monachorum quousque sensit crudelitas tua. que nec illis perire nouit. quos autem ceteros habet et amicos? Qui sibi nequam est. cui bonum erit? **M**onachorum inauditum zelus: o crimen immane: deum irritare. promissum illi negare: fidem frangere: debitam seruitutem subtrahere. Quid hac impietate crudeli? quid sacra legio sceleratim? **O**mnidache persequere. o apostata inique o pietate sceleratissime. quousque dei benignitatem opponas: quid diu omnipotentis pietatem derides? **M**onachus es: monachus quoque iudicaberis etiam si pellem cum habitu deposueris. Cur ab ordine sancto discedis? Cur deo mentiris? Crede mihi. non dabit omnipotens honorem suum alteri: non remittet tibi in eternum: quod solemniter semel accepit oblatum. Antequam deo promitteres liber eras. et tui arbitrij: postquam autem promissisti. dei esse certum: iam tibi non licet dimittere quod iuris dei est. Vox tu aligauit te deo: aut monachus saluaberis: aut aliter non saluaberis. Ecce ante oculos tuos est via vite. et via mortis: elige quam volueris. Si suas deo fidem: si promissum impleas premium habebis: si negas. penam pro contemptu recipies. Hinc paulus te admonens dicit. Fratres nolite errare deus non irridetur. Quicunque enim seminauerit homo. hec et metet. Quid te acceptum presumis: qui seminas in carne? Ait enim Qui seminat in carne de carne et metent. Structus autem carnis. patrem non habet in hereditate sanctorum. Quid ergo te ipsum decipis: quid frustra in vanitate perfidis? Cur terminos antiquos quos posuerunt patres sancti transgrederis? Voti quod deo solemniter fecisti. negas: et portionem cum electis dei velut iustus expe-

etas: Non est p̄s impio cū filiis dei. Ecce hereditatē dñi dissipas: extraneos de bonis sancti patris benedicti dicas: promissum negas: et ut licenter delinquas falsa p̄ veris ingeminas. Si bonus es monach⁹. noli p̄positū tuū deserere: noli monasterij secreta declinare. Si autē mal⁹ es monach⁹: nūq̄ bonus canonic⁹ eris. Qui autē bon⁹ nō est mal⁹ est. qui autē mal⁹ est. non est ut esse debet: et ideo iniust⁹ est. Iniusti autē partem non habent in regno dei. Et parū refert ubi sis. dum ubiq̄ mal⁹ ubiq̄ iniust⁹. ubiq̄ infelix torquearis. Nisi forte duplici velis damnationi esse obnoxius. ut dum es monachus malus. et canonic⁹ iniqu⁹. utrobq̄ re⁹ utrobq̄ mēdax: mercedem utriusq̄ expostules. Nec mihi dispensationē romani pontificis obijcias: quam nisi deus approbet: te minime excusabit: Non omnia deo placent: que p̄ summū pontificem in terra geruntur. Jam si exclamās mihi succenseas. quasi facta vicarij xpi dīudicem: respondeo. Summū pontificē ut vicariū xpi vez amplector. colo ⁊ veneror: cui⁹ facta nequaquā rephendo: sed hōiē esse scio: q̄ ut hō et falli pōt ⁊ fallere. Nec mi⁹ In tāta q̄ppe sollicitudinē oīm ecclesiarū. in tantā occupatiōe negotiorū: dñi p̄ veris falsa narrātur: mens in multis distracta facile decipit. Tu autē sancti ordinis apostata. qui de bulla dispensatiōis securū te extimas: vide ne post mortē (ut vulgo dicūt) illiterato demoni occurras: qui litteras nesciat. qui appellatiōi nō deferat. qui alligatiōes immunitatis tue premnat. Crede mihi nō est astucia que possit fallere deū. Misero infelix o insensate apostata: quid sancto benedicto respōdebis de professione quam spernis. quid omnipotenti deo de voto qd̄ premnis? Quem in illo tremendo iudicio. causē tue pcuratorem poteris constituere: ubi nihil poterit latere? Omnia ibi nuda oīa erunt ap̄ta: ubi loc⁹ penitentie salutaris iam non relinquit: ubi excusandi spaciū oīb⁹ negat. Quid p̄derit ibi hic temere presumpta dispensatio: quā nec pbare licebit testimoniō. nec iure defendere Tūc videbis o monache puerse. tūc intelliges quid roboris in se p̄ci-

15-1-12
P. 117

*Quatuor ad
Dispensationem
per m. n. n.*

neat fraudulenter impetrata licentia. cū vindictam eterni iudicis senseris in pena. Quid mihi dispensationē allegas. qđ licentiā peccādi pđicas: Putasne summi pđificis auctoritate iram dei te posse effugere: Audeo dicere. nihil tibi pđerte dispensatio pape. si fraude. si dolo. si mēdatio. si iniuste fuerit impetrata. **Nō** est bonū nō est iustū. qđ malis artib⁹ acquiritur **Ad** dispensationē ut iusta sit quattuor requirunt. si ne quib⁹ dispensatio te minime saluabit. **Que** sunt illa. **Necessitas** videlicet cōgruitas. vtilitas et honestas. **Sed** tu monache piare. qui sola voluntate duceris. qui deū et ordinem premnis. necessitatē fingis. pgruentiā falsam ostēdis. vtilitatem mētris. honestatē fraude cōponis **Sic** necessitas evidēs et manifesta. pgruentia vera. vtilitas nō priuata sed publica honestas nō ficta sed ppiā. alioquin dispensatio erit iniusta. **Nihil** quo summo pđifici in hac dispensatione succenscam pfero. nihil in factis illi⁹ reprehendo. quē falsis narratiōib⁹ monachorū circūuentū non ignoro. **Vos** estis rei vos dolo si vos iniquitate notandi o pueri monachi. apostate scelerati. qui mendacio dolo et fraude petitis. qđ iustis obtinere pōib⁹ desperatis. **Que** vos necessitas viget ordinē deserere. et in secularis vite statu transire: **Que** pgruentia suadet id infringere. qđ semel deo pmissum nulli licet reuocare: **Que** vtilitas habitū monachicū deponere. ordinem deserere. ppositū negare. cenobiū trāsferre. votū corā omnib⁹ sanctis deo factū nō solū frāgere. sed et penit⁹ abijcere: **Aut** qđ honestas est monachū deo dicatū ad seculū redire. fidē frāgere. piuriū cōmittere. sacrilegiū ppetrare. **O** pvaricatores et impij. quomō tam nefandū psumptionem vnq̃ poteritis excusare: nullū ex his quattuor translationi vestre consonat. nullum ex eis dispensatiōem vestram confirmat. **Que** enī necessitas ad hanc temeritatem vos potuit impellere. quam coram vicario christi potuistis causam huius dimembriationis allegare: **Pau** peritatem et ruinam cenobiorum. **Sed** hanc potuissetis cito instaurare. si secundum regulam sancti benedicti viveretis.

Vos enim iniquis modis pauperes facti estis: puer satide sancta
rursus ditaremini. **V**idete in circuitu vestro monasteria ad ob
servantiam regularem reducta: quomodo post extremam pauperiam
domino largiente ad divitias pristinas denovo perficiunt. **E**t quib
dem facis in se. **P**romisit enim nobis in evangelio dominus. **P**rimum
inquiens querite regnum dei et iustitiam eius: et hec omnia adicientur
vobis. **V**os autem dei amore postponitis: cultum eius negligitis:
ludis. commensationibus. ebrietatibus. et iniquis uivis vacatis: et opera
domini non respicitis. nihil de observantia regulari curatis: idcirco
neglectis spiritualibus. iusto dei iudicio etiam temporalia vobis de
fecerunt. falsa est ergo necessitas quam fingitis. et insufficiens
dispensatio quam alligatis. **S**ed forte dicitis. **N**os filii rusti
corum non sumus sed nobilissimi. nobiles. delicati et infirmi. ob
servantiam suor. agricolar. opilionumque servare non possumus:
ieiunia: abstinentia. vigilie. discipline. accetera que habent
exercitia nobis importabilia sunt. que imitari nec possumus
nec debemus. **Q**uid ergo? **N**umquid monachus non es. qui nobis
lis. qui delicatus. qui tener. qui debilis? **N**on est quo te possis contra
sanctum benedictum defendere: qui omni statui. omni gradui. omni
etati in regula copiose providit: qui delicatis et infirmis maxima
discretionis succurrit. **V**os ne soli estis ex nobilibus teneris et
delicatis ordinem profecti monastici? **M**ulti nobilissimi iuvene
res imperator. regum duci ac principum filii. in ordine nostro san
ctitate et doctina sub regulari observantia diversis temporibus cla
ruerunt: qui vobis nobiliores delicatiores et teneriores disci
plinam cenobiticam inviolabiliter perservantes. stabant adversum
vosi testimonium facile amantibus deum probaturi. quod velut impor
tabile dyabolo plene abiecit. **N**ec iubeo te observantiam (quam
suorum premissis) imitari sed regulam. quam promissisti quam voti
quam servare deo polliciter es. **S**i quid tibi in nostra perversati
one displicet. regulam habes: ad eius precepta vitam tuam institue.
Nemo a te plus exigit: nemo plus requirit. **E**xercitia monachorum
que in observantibus regule dantur. ipsa docet. ipsa iubet. ipsa
precipit: que si nolueris imitari: propria te omnis tui sententia pe

31. 48
227. 6
5. 6. d. 4.

et apostata.

et misisti. **C**onuersiōes appemoy fm regulā scī bñdicti suis pffessor
ribus indicit. ieiunia. abstinentiā. vigilias. disciplinas. obe
dientiā. paciētiā. hūilitatem. paupertatē. ceteraq; exercitia
monastice disciplie q̄ dura et graua iudicas tam ppria sunt re
gule vt sine his nemo mōach⁹ dici mereat. **D**ic mihi oro trās
gressor voti et ordinis tui. dic mihi. **V**is etiam beate viuere?
Speras etiā ad vitā eternā te posse venire? respōdebis. **S**cul
ta est ista quā facis interrogatio. **Q**uis nō velit beate viuere?
q̄s ad vitā eternā non sperat venire? **I**git̄ et beate viuere cu
pio. et ad patriā celestē venire me posse p̄sido. **S**i ergo ita est.
si beatā vitā te accepturū p̄sidis. cur viā que ducit ad illā dese
ris. spernis. premnis? **E**rras miser. infelix deciperis. ad re
gnum non venitur nisi p̄ hūilitatē. ad requiem nisi p̄ labo
rem. p̄ abstinentiā. p̄ obediēciam. paupertatem. **N**ic em̄ scri
ptura. **Q**uoniā p̄ multas tribulationes oportet nos intrare
in regnum dei. **T**u autē infelix apostata. qui ordinem reijcis.
hūilitatē spernis. obediēciā rēnuis. paupertatē odis. paci
entiā premnis. quā temeritate tam alta p̄sumis? **S**i os quod
mentit occidit animā nisi penitentiā egeris. non est tibi po
in regno xp̄i et dei. qui non homini sed deo mēris. qui vio
las paciū. qui fidem negas. qui votū religionis deo factū re
tractas. **N**ō saluabit te (audeo dicere) dispensatio romanē
p̄sificis. quā fraude postulas. mendatio narras. importu
nis supplicatiōib⁹ errorques. **Q**uatuor em̄ que dispēsationē
debitā facere dixim⁹. in tuis fraudib⁹ minime p̄currisse vider
mus. **N**am illa quā ab ordine sancto facis trāslatio. nec vti
lis est nec necessaria. et idcirco incōgrua et inhonestā. **I**neā
em̄ p̄ necessitate volūtas. p̄ utilitate voluptas. p̄ p̄gruēcia
carnalitas. p̄ honestatē supponit impietas. **H**ecce est de
bita dispensationis tue occasio. **H**abeto tibi fraude impetra
tas litterunculas. habeto instrumēta abnegatiōis et apostasie
bonū est mihi sub regula pientissimi patris benedicti quic sce
re. in qua si quid ex fragilitate deliquero me pium aduocatū
apud districtum iudicem habere confido. cuius ordinem di

ligo . veneror . et ea quā possam sedulitate custodio . **Tu** autē
quē sis habitus? patronū nescio : qui ordinem abijcis . omnes
sanctos offendis . deo q̄ publice mentiris . **Nam** qui post pro
fessionem ordinis aliter vivit q̄ p̄misit : hūc regula vt irriso
rem dei omnipotētis damnandū fore ostendit . **Sic** em̄ habet
Ideirco si aliter fecerit : sciat se damnandū ab eo quē irridet .
Audite hec fili j belial . ordinis desertores attendite . et si vllus
sens⁹ in vobis est . horrete . **Sciat** se inquit monach⁹ p̄uersus
damnandū ab eo quē irridet . **Que** maior derisio . qđ crimen
sceleraci⁹ q̄ p̄missam deo fidem negare . votū postponere . illi
mētiri . illi famulatū subtrahere . illi sua dissipare : **Miror** (et
vehemēter quidē) si vnq̄ vel ad horā tam scelerati apostate .
p̄e p̄fusione p̄scientie et remorsu s̄ndere sis verā possint habere
et leticiā . **Sed** vt fateor simpliciter qđ sentio . nulis suasio
nibus induci possum . vt credam eos aliquē sine gratissimo cō
scientie sue tormento deinceps esse victuros . **Pro** bali em̄ ex
perimēto cognouim⁹ . q̄ monachi de quib⁹ loquimur post ez
dinis trāslationem efficiunt quasi furiosi . incmē ep⁹ turpe
proclues . desperati . sine charitate dei . sine deuotione . sine
affectu : sine pietate . sine p̄scientia . sine honestate . seui . tur
bati . recordes et obstinati : adeo vt de deo . de regno ei⁹ . de i
urgatorio . de inferno . de morte . de penitencia . de virtute de cō
uersatiōe . nihil curēt . nihil aduertāt nihil audire velint . im
pleaturq̄ in eis illud sapiētis . **I**mpi⁹ cū venerit in p̄fundū
maloz p̄emnit . **E**t illud semp̄ p̄sumit seu ap̄urbata p̄scientia
Unde tales apostate quasi diuturno carcere liberati . auda
citer in om̄e viciū se precipitant : et temp⁹ breuitatis . scelerum
magnitudine cōpensant . **O**ffendūtur si quis de amore dei .
de studio scripturaz . de honestate vite . corā eis loqui voluer
it . **N**ec mirum si dei sermones audire non possint : cui post
tam nefandā apostasiā infideles existūt . **O**derūt corripientiē
in porta : salutis vba nō admittūt : penitētie s̄monē p̄emnit
Ideirco dicit v̄r sapiens . **C**onsidera opa dei . q̄ nemo possit
corrigere . quem ille despexerit . **S**i de⁹ aliquē h̄c itz vnq̄ p̄em

nere potuit: illi vel primi sunt qui post votum infideles et
istit. Unde propterea despecti a deo: ad penitentiam raro
gunt. Idcirco damnando se nouerint ab eo quem irridet. Du
plici enim sacrilegio rei sunt: quia se deo. et cenobia sancto benedi
cto iniuste auferunt. Et quicunque his dimembrationibus occasione
fauore. psilium: auxiliumque prestat: damnum hoc irrecupabile ordini
et sancto benedicto fecit. Dicit enim regula ioris. Qui occasione da
ni dat: damnum dedisse videtur. Sancto igitur legislatori monachorum
huiusmodi tales obnoxii: et ad restituendumque ascripti: viderint quem
admodum in extremo iudicio deo et sanctis eius respondeant:
quorum bona temporalia sibi vel alijs iniuste usurpant. Ve autem illis qui
aliena iniuste tollunt: que nec in hac vita nec in futura vnquam
reddere possunt. Ve etiam vobis monachis apostatis et abne
gatis: qui in se confunditis. equitatem despiciatis: fidem et pactum vi
olatis. Ve etiam vobis abbatibus: qui monachorum vestrorum mala
studia non corrigitis: qui eorum apostasie consentitis: qui et ipse
cum illis ab ordine apostataris. O abba pastorem idolum: qui ex
omnibus lupos: ex monachis seculares facis: quid respondebis
summo pastori contritionem villicationis tue reddere com
pulsus fueris? Quid sancto benedicto oues suas a te reposcentem
dicuntur es? Monachos a te requireret non canonicos. Quid
illi tunc respondebis? Monachi ne sunt canonici? Cum vene
rit dies illa cunctis timenda mortalibus. qua iustus iudex vnicique
reddet secundum opera sua: legislator monachorum benedictus. non dubi
tes: te grauiter accusabit: aduersum te producet testes omnes mo
nachos veros ordinis sui. qui vnanimiter clamabunt ad iudi
cem: Iustus iudex ihesu christe. quia omnia noscitur. attende huius apostata
te vesantem scelus. sacrilegium. crudelitatem: qui ordinem sanctum
destruxit. monachos ad seculum reuocauit. fidem fregit. votum
tibi factum et nobis. in audita presumptione violauit. O miser
quid facies: tam grauiter accusatus? Quem sanctorum inuocabis:
qui omnes tibi aduersarios fecisti? Quo fugies a facie furoris
domini? Ad quem confuges. Non erit locus fugiendi: sed ante tribu
nal christi stabis duram accepturum sententiam: nisi hic per penitentiam.

Ant
abbas

et lacrimas faciem dñi preuenire curaueris. **R**ecusationi de
negabit loc⁹ cū accusat⁹ fueris in iudicio cū traſcēris. **Q**uid
quid em̄ dicere volueris nihil erit: quia foris accusat⁹. int⁹ cō
scientie testimonio dānand⁹ iudicaberis. **E**a que dñini iur
ris sunt rapia. qui custos eorū posit⁹ fueras: idcirco dñm audi
es dicentē. **R**edde qđ debes. **H**oc est. **R**edde monachos quos
tue fidei cōmisi: redde cenobiū qđ gubernandū accepisti: red
de fidem. redde votū. redde sanctitatē. redde lucrū. redde me
ritū. redde honorē. **R**edde qđ debes. **E**go te pastorem ouīū
meaz pstitui: ut eas in sancta religiōe pseruares. doceres insti
tueres. emēdares. corrigeres delinquētes. **T**u autē odisti disci
plinā. et piciisti simones meos retrosum: si videbas furem
currere cū eo: et cū adulteris portionē tuā ponebas. **V**olu
ptatib⁹ carnis intenc⁹ oues meas nō custodisti: idcirco redde
qđ debes. **M**onachi postqđ de seculo ad religionem venerunt
mei iuris facti sunt ⁊ nō licet eis ad seculū vlteri⁹ reuerti. **T**u
autē minister ouīū meaz pstitue⁹ es nō dñs: nec licebat tibi ali
qđ mei iuris quouis mō alienare. pſurpare vel diripere. **C**u
stos meaz rex eras nō patrōn⁹. quesita seruare. dispersa requi
rere fideliter debueras. **T**u vero mei oblit⁹ hereditatē meam
dissipasti. oues disperdisti. immo ex ouibus beluas. ex seruis
inimicos. ex federatis infideles fecisti. **N**ūc ergo redde quod
debes. **E**go monachos tibi cōmisi. quos in sancto pposito
debueras pseruare: iacentes erigere. infirmos curare: defici
entes instaurare: torpētes charitate accendere. negligētes ex
cutere: peccātes arguere. inobediētes corripere. dissolutos re
stringere. puerſos a malis studijs eorū cohercere. **S**ed nihil eo
rum que tuo incumbant officio curasti: auaricie. luxurie. in
glunieq; dedit⁹: monachos nō solū ad seculū redire pmissisti.
sed etiā cure pastoralis pensit⁹ oblit⁹. dur ⁊ pſoris apostasie eorū
fact⁹ es. **I**am itaq; redde qđ debes: restitue qđ fidei tue. ne di
campſidie. cōmisi. **S**ed quia reddere non poteris: in carcerē
tenebrosū et opertū mortis caligine piciēris: inde non exi
tur⁹ donec reddas debitū. qđ nunq̄ redditur⁹ es. **I**bi nō so

reddat de
bi

lum penitus factis penā recipies: sed etiā p oīm peccatis quos
tuo regimini cōmissos corrigere neglexisti. Sic enī sanctus be
nedictus dicit in regula. Nouerit abbas culpe pastoris incum
bere: si qd min⁹ utilitatis patet familias in oīb⁹ suis potuerit
inuenire. Igit⁹ o abba quicumq⁹ es. si sapias. si intelligis: si
deniq⁹ futurū iudiciū credis: si tormēta inferni euadere cupis:
noli acquiescere mōachorū prauis desideriis: dimēbriatib⁹ no
li pſentire sceleratis. Quid pdesi tibi in hac vita breuissima
voluptas: p qua penas eternas cogere recipere? Noli oro te
noli sancto benedicto tantā irrogare iniuriā: noli cenobia
illi auferre que nec tu nec oēs parētes tui exstruxisti. Suffi
ciat tibi quia abbas es: qd de patrimonio ei⁹ viuis: noli ordi
nem deferere: noli suggestiōib⁹ dyabolicis pſentire: noli mo
nachos tuos seculares facere: noli monasteriū tibi cōmissum
in man⁹ alienorū resignare. Cognosce te hoiem mortali obno
xiū. brevis vite sup terrā: noli tam punitiosam rem facere: no
li hoc scel⁹ cōmittere: noli tam inestimabile sacrilegiū ppetra
re. Permane in oī die sancto. et ppositū tuū noli deferere: si
ad vitā eternā desideras puenire. At nāq⁹ dñs. Qui mittit
manū suā ad arat⁹ et respicit retro: nō est ap⁹ regno dei. Ec
ce misisti manū tuā ad stiuam: ecce cū loth de sodo ma egress⁹
es: si respexeris retro. Si ppositū tuū corrueris. si ad secur
lum reuers⁹ fueris: non es ap⁹ regno dei: et illud nequaquā me
reberis accipe. Si autē inuocatiōe tua pſeueraueris. si volū
tatē bonā custodieris. si charitatē dei in corde habueris: cre
de mihi. etiā si in aliq⁹ negligēter vixeris. piam ad deū inter
cessorē inuenies sanctū benedictū ob cui⁹ amorē ordinē cū po
tuisses noluisse deferere. Memento obsecro fideris dñi qd or
dinē ingress⁹ cū illo pepigisti: et noli esse infidelis tuo redem
tori: noli voti infringere: noli tam scelerato pūrio. pacis
violare. Cōsidera pactū: pditionē accēde: et cane ne deo mē
dax existas. Anteq⁹ illi pmitteres. liber eras: postq⁹ autē pmi
sisti: non ampli⁹ liber. sed seru⁹ dei fact⁹ es. Nō licet tibi de
incep⁹ hanc seruilitatē spōtanea assumptā deferere: non licet ei

bi nec alicubi post p[ro]fessiones ad seculu[m] redire. **A**d si p[ro]positu[m]
cui corrueris. si votu[m] negaveris: si ad seculu[m] reuers[us] fueris:
no[n] habebit te in illo gradu de[us]. in quo p[ro]p[os]it[us] habuisset: anteq[uam]
intrares cenobiu[m]. **N**am ante religi[os]is ingressu[m] eras quasi de
familia d[omi]ni: de subditis illis et agricolis. **E**ras in qua[m] cre
atura[m] dei. eras famulu[s]. eras seru[us]: sed no[n] eras amicu[s]. ministe
rialis. intimus. secretari[us]. **A**t postq[uam] monach[us] fact[us] es. fides
licitate[m] d[omi]ni p[ro]misiisti: ut ei ingite[r] adhereres: ut ubi d[omi]n[us] est il
lic[itu]s et tu minister ei[us]. **E**legit te in amicu[m] et ut ita dixerint
custodem corp[or]is sui: ut in conspectu eius illi semper ministres
eiusq[ue] in om[n]ib[us] p[ro]ficias voluntate[m]. **H**oc eni[m] p[ro]misiisti. **S**i er
go recesseris ab eo cui te vouisti. si infidelis et voti co[n]temp[tor]:
inueni[er]is fueris: non te habebit de familia sua ut prius anteq[uam]
monach[us] fieres: sed certe fugitiu[u]m. infidelem. p[ro]uocatore[m]
p[ro]p[ri]u[m] et mendace[m]. **M**onach[us] eni[m] qui votu[m] suu[m] negat: x[p]m
negat. **D**icit eni[m] beatus ieronimu[s]. **E**go qui video[us] esse mona
chu[s]. si p[ro]positu[m] meu[m] corruero: x[p]m negavi. **V**os aut[em] p[ro]u
ocatores qui ordine sacro co[n]temp[to] de monachis facti estis
canonici. vos in qua[m] p[ro]positu[m] vestru[m] non solu[m] corruistis:
sed q[uo]d scelera cu[m] est p[ro]p[os]it[us] destruxistis. **N**unc ergo aut vos x[p]m
negastis: aut falsu[m] est q[uo]d dicit ieronimu[s]. **S**ed q[uo]d falsu[m] esse
non potest q[uo]d vir tant[us] edocuit: restat vos x[p]i negatores esse.
perituros et infideles. **V**tinam vel sero tandem penitentie re
media subiretis: qui in tantis p[er]iculis co[n]stituti estis. **S**i x[p]m
negavit qui monachicu[m] p[ro]positu[m] violat: qui totu[m] ordinem
o[mn]es sanctos deu[m]q[ue] debito fraudat. quid meretur? **S**i semp[er]
debet qui p[ro]fessiones ho[m]inu[m] iniuste occupat: qua pena dignus
est: qui bona deo et sanctis dicata sibi usurpat? **S**i iuxta tra
ditionem ecclesiasticam moraliter peccat qui domu[m] vel agru[m]
alteri[us] iniuste ad usu[m] suu[m] vendicat. quanto crimine re[us] est.
qui domu[m] et possessiones dei et sanctoru[m] in mansiones secula
rum co[m]mutat: et si ad restitutionem indebite ablato[rum] homo
homini co[n]stringitur. quanto magis deo et sancto benedi
cto cenobia auferentes ad restitutionem tenentur. **S**i pec

causam non dimittitur nisi ablatum restituat. quando a reatu ab-
soluti poterit. qui habitantes servorum dei in vobis perversi alie-
nos: cenobium enim semel ablata nunquam ad ordinem reducuntur
De illis qui hoc sibi testamentum condere non timuerunt: quod nul-
la vlla satisfactio poterint revocare. Monacho abba qui
votum vestrum deo solemniter factum revocatis. qui habitum san-
cte religionis abiciatis. qui cenobium sancto benedicto consecrata
in manus clericorum transferatis: quid accusati coram omnipotenti
deo respondebitis? Forsitan dicetis. Votum in melius commuta-
vimus. Cui hoc persuadebitis. Certe nec deo nec hominibus sa-
nis: quippe qui voti differentiam non ignorat. Canonici vbi-
vere bonum et sanctum est: si ad eum statum a deo fuerit vocatus. Sin-
autem ad monasticam perfectionis gradum vocatus fuerit: nunquam ei lice-
bit ad canonicatum descendere. Nemo enim dubitet monachis
inferiores esse canonicis. Dic mihi quisquis es qui monachorum
pravitate cooperator existis: quod eos ab ordine transferas: qui con-
tra deum et sanctum benedictum causas iniquas defendis: qui apo-
stasie eorum fautor et patronus habetis. Dic ergo. Quid tibi vi-
detur? Licetumne est monachis in ordine sancto perfectis habitum
exuere: et canonicos seculares fieri? Si licetum est: cur dispensa-
tionem romani pontificis tantis expensis. laboribus. fatigis.
impertinisque precibus impetras? Licetum enim dispensatione non in-
digent. Sin autem illicitum est. quis licetum faciet? Dispensatio
Vehementer dubito. Votum papa in hac re dispensare possit. vel
non possit. non est meum discutere: quod possit plenitudinem potes-
tatis habere. Absit ergo a me: ut auctoritati summi ponti-
ficis vel in minimo derogem. Vicarius enim christi est: nec licet ho-
mini aliquid de illo iudicare. Ergo ne tu securus es: si faciat il-
le quod posse videtur: crede mihi non es securus: quod cum translationis
tue falsam narrasti: vicarium christi fraudulenter decepisti: quia et
narratio mendax. et supplicatio (ne dicam extorsio) fuit oportu-
na. Denique bulla translationis tue diligenter et caute scripta
et non absoluit ab ordine. nec votum aufert. nec religionem to-
lit. nec monasticum scema deponere presumat. Putas quod summus

pontifex tuis peccatis p̄scienciā suā velle involuere? Legito
 bullam attente. p̄sidera verba. intentionē disp̄santis nota:
 et q̄ etiā post dispensationē monachus sis corā deo et ecclesia
 inuenies. Ego em̄ hui⁹ trāslationis bullā et vidi et legi: in
 qua papa p̄sentit vt prebendas et beneficia monachi habeāt:
 et nihilomin⁹ p̄cipit vt sancto benedicto qđ vouerint reddāt.
 Habitū canonicat⁹ illis cōcedit: sed monachicū scemā min⁹
 mētollit. Ecce q̄ secur⁹ es: qui limites indultū trāsgrederis.
 qui pro veris falsas ingis. qui vicariū xp̄mentis. qui bul
 las non minus extorques q̄ impetras. In his que sunt de tu
 repositio. disp̄satio licitū facit. quod alioquin non licuit:
 si causa rōnabilis id exposcat. Votū autē deo factum in lege
 diuina reddere inheris: a quo papa sine necessitate te nunq̄
 intēdit absoluerē. Sz oro dic mihi: que est causa trāslatiō is
 tue? respondebis forsitan qđ oēs sic trāslati respondere solēt
 Cause multe sunt: que ad hāc rem me necessario impulerunt.
 Que ergo sunt? Paupertas cenobiū: inuensus vastantiū. ex
 actio principū: malū regimen abbatū. Hec sunt cause trāsla
 tionis nostre. Sz facile rumpit⁹ rethe araneaz sanguine siccū:
 si quid grauitatis fuerit impositū. Vos autē apostate p̄ veris
 falsa narratis: et sub figmento paupertatis vicariū xp̄i. immo
 vosmetip̄os decipitis. Vtinā paupertas vā esset quā allegatis:
 vtinā de terrena substātia vt mēdaciter fingitis min⁹ habere
 tis. Quid paupertatē allegatis: qui diuicias maximas posside
 tis? Quis nesciat statū cenobiū sancti albani in t̄palib⁹ ante
 translationē fuisse abundātiissimū? Quid dicā de elwangen.
 insigni quondā cenobio cui⁹ diuicie p̄ncipi potuissent suffi
 cere? An quid monasteriū sancti burckardi p̄pter paupertatē
 transferri potuit: qđ multis diuicijs semp abundauit? Tum
 quid p̄pter paupertatē cenobiū cambergense ab ordine dimem
 biari debuit qđ in hodiernū diem oīa monasteria illi⁹ p̄uin
 cie diuicijs excedit? Quid dicā de self. quid clingenmonster.
 cenobijs quantū ad mediocritatē p̄inet abundātiissimis? An
 quid in eorū translatione paupertas veraciter potuit allegari?

Op: euaricatores ordinis vestri et voti transgressores: crebri-
tis mendacia vba posset latere: non sunt nobis fallacie vestre
abscondite: nec diuicias quas negatis ignoramus. **S**i paupes
effecis quemadmodum fingitis: non alij duo. alij tria. alij quat-
tuor milia florenorum et nonnulli amplius per translatione vestra
possetis exponere. **C**ur ergo paupratem allegatis: qui paupes
non estis: cur dicitis vos nihil habere unde possitis monachi
vivere: qui tantas pecuniarum summas ut canonicis satis potestis
exponere: Denique si paupras cenobiorum vos opprimis: quare
reformationem non assumitis. **C**ur priuatas contra regulam pos-
sessiones ad communem usum non redigitis. **U**nusquisque
marsupium suum diligit: statim communis cadit. **S**i autem si re-
gulam quam professi estis sine proprio viueretis: domino providente
omnibus abundaretis diuitijs. **S**ed vos neglecti spiritualibus vo-
luptati carnis operam impenditis: propterea ad egestatem tem-
poris alij rerum devenistis. **H**ec dixerim in eos qui propter con-
tempsum spiritualium: etiam temporalium inopia patiuntur. **I**lli
vero qui se ab ordine transulerunt si paupes fuissent: in eo per-
seuerassent. multis enim expensis sumptibus et propriis opus est:
quas pauperes nunquam potuissent exponere. **M**entitur ergo
qui paupratem in causam translationis assumunt. **Q**uod vero
guerras. bella. et vastationes inimicorum in patrocinium di-
membrationis sue allegant: quod sit frivolum. vanum et insuffici-
ens nemo prudens qui nesciat. **O**mnia enim que narrant non
minus canonicis quam monachis possunt esse infesta. **Q**ui autem
regimen abbatum vocat in causas: eorum culpe non immerito ascri-
bitur: quorum electi de malis rectorum cenobiorum proficiunt. **N**ec immeri-
to. **Q**uales monachi: talis abbas monachorum. **M**ali enim mo-
nachi bono abbati indigni censentur. **D**enique si abbas malus est
quomodo erit prepositus bonus? **A**lia vobis fuerant ab expertis
querenda remedia: quibus in ordine sine querela proficere-
tis. **S**ed occasionem querit qui vult ab amico recedere: cau-
sas fingit innumeras: qui se ab ordine cupit dimembrare. **I**am
debitis narrat oneratum cenobium: iam hostilitatis mentitur

incommodum: iam grave fingit dominum: iam ignaviam in-
culpat prelatorum. Omnia querit. omnia fingit. omnia assu-
mit: ut vel ordinem totum vituperet: vel locum pro regulæ
observatiæ inabilem demonstrat. Si transferatur inquit (be-
atissime pater) tale cenobium in ecclesiam secularem. maxime
cultus inde augetur divinus. faciet principes romane ecclesie
se obnoxios. pacem in circuitu populis. et christiani nominis maxi-
mum parabit honorem. *U* lingua dolosa. o labiam mēdax.
o concinnator doli. o fraudis inventor. o minister iniquita-
tis. quæ falsa pro veris. quæ mala pro bonis. quæ sacrilega narras pro
sanctis. Reges et principes monasteria edificare præceperunt
non etiā destruere. quos mendaciter patronos tue perfidie non
debueras allegare. Nam si laudem dei querunt. nunquā cen-
obia transferri ab ordine sancto consentiunt. Sin autem reilitares
suas velint attendere. plus de cenobiis quam de collegiis eccle-
siis senorunt lucri accipere. Unde igitur tibi tam inaudita
presumptio ut coram vicario christi rem gratam mentiaris prin-
cipibus. quam constat illis esse perniciosa? Sic agis. sic vicarium
christi decipis. magister mali. machinator doli. inventor men-
daci. auctor sceleris iniquitatis artifex. qui fraude vivis. qui
te impietate munis. qui religionē oppugnas. qui lucris in-
hies. qui voluptate pascis. cui de scelere totum. de amore
dei nihil constat. Absit a fidelibus principibus. ut monasteria
sancto benedicto auferant. que devoti quondam eorum pro-
genitores illi construxerunt. *V*e tibi monache puerse. qui or-
dini tantam presumis inferre contumeliā. ut cenobia destru-
as. que nec tu nec parentes tui extraxisti. *V*e tibi etiam qui
malis rebus patrociniū contra deum et sanctos eius prestas.
qui te peccatis alienis inuoluis. qui linguā vendis. qui pro
vili precio indignationē dei. et omnium sanctorum incurris. *V*e tibi
inquam monachorum reproborum aduocate. qui deo facis iniuri-
am. qui sanctos eius ope scelerato derides. qui ius equitatis ab-
negas. qui monachos ad seculum redire visis et facis cohorea-
ris. o quid respondebis omnipotenti deo qui omnem a teratiorum

operum erigetur. quando a sancto benedicto velut ordinis sui
destructor accusaberis? Quid tunc accusationi sanctorum obici
es? Quid respondebis? Quomodo te excusabis? Quis ordinem
ad iudicem districtum per liberationem tuam habitum est? Quae aduoca
tum tuum habere poteris. qui modo pro te deum prauorum aduocato
es? Utinam sciret et intelligeret: utinam nouissima prouideret
alienis peccatis te minime inuolueret. **S**auaricie facibus in
flammas. lucra huius vice tantummodo cogitas. de futuris cala
mitatibus nihil omnino te sapere manifestas. **I**dcirco sicut
aues capiunt laqueos. sic in peccatis tuis et eorum quos ab ordi
ne apostatare fecisti. cum non estimas capieris. **Q**uam duram
sententiam excipient. quorum consilio monachi suum ordinem pretemp
tunt. **M**agnam in supplicatione utilitatem mentiris. qui hoc
solum intendis ut honestatem ordinis turpiter euacuare possis
Siccine dei culeus auget? hecine est parilla in circuitu pro
missa hominibus? **M**alos monachos nunquam bonos canonicos
facies. **Q**ui autem malos facit: quid meretur. nisi mercedem ma
loum? **M**ali sunt monachi qui ordine pretempo ad seculum
revertuntur. **N**isi enim mali et peccatores essent: ordinem san
ctum nequaquam defererent. **N**emo enim odit bonum nisi malus: ne
mo recedit a sancto proposito quod vult nisi perversus. **Q**ui autem
pueris patronum se prebet in causis malis: se precipem constituit
peccatis alienis. **C**anonicum esse in ecclesia dei bonum et sanctum
est: sed monachum per amorem dei esse maioris perfectionis. **C**ano
nicus ad monachos transire tanquam ad altioris gradum permittit:
sed ad canonicos descendere monachum prohibet. **N**ec dispensatio
faciet licitum: quae falsis narrationibus fuerit impetrata. **S**i assue
rit in supplicatione necessitas. in intentione supplicantis integri
tas. in usu dispensationis honestas: audacter dico quod papa
cum monacho possit dispensare ut fiat canonicus: sic tamen
ut ab eo quod deo noscitur obligatus sine necessitate non ab
soluatur. **C**ertus sum etenim quod summus pontifex neminem
sine evidenti utilitate communi. et necessitate manifesta. ab aliqua
approbata religione intendit absolueri. **A**duocati autem apostata

cont
apostatas

eorum causas falsas narrant. peris. necessitatem fingunt.
 utilitate menciuntur. honestate preterdunt quam fugiunt. **A**d
 dix et causa totius mali huius in sola voluptate et odio discipline
 fundata est. **Q**uando autem causa narrationis falsa est: dispensa-
 tio non liberat sed dānat impetratem. **S**ūm^{us} pōtifer audi-
 tis narrationibus supplicantiū caute respondere p̄suevit: si ita est
 inquit. ut narratur. fiat qđ petitur: eo mō et forma qua se-
 quit. **R**espōdet caute: indulget secrete: et sub certis limitibus
 dispensat. **S**ed monachi effrenati mox et bullas acceperint:
 sub p̄scriptione in ea nō manent limitibus: sed modum dispensa-
 tionis transgrediunt: non quid impetraverint. sed qđ impe-
 trare voluerint attendentes. **M**iseri o insensati. o infelices:
 quare vosmetipsos decipitis. **C**ur aīas vestras volūtariē per-
 ditis. **N**on absoluit vos dispensantis intētio ab eo qđ sancto
 benedicto p̄missis. **V**os autē plus usurpatis vobis q̄ p̄a
 p̄cessit: immo totū assumitis sine licētia. qđ obtinere illi aīe
 p̄cupistis. **V**erū est cō de quibusdā nobis dixit qđaz adhuc
 sup̄stes cū ex cōmissiōe ap̄lica illis habitū exuisset monasticū.
Et si inquit deposuerim eis habitū. tū iuxta tenorē bulle ad
 huc corā deo monachi sunt. **I**nfelices apostate: quia libera-
 bit vos de manu dei viuētis. **Q**uis ab incusatiōe sancti bñdī-
 cti vos poterit defendere. **Q**uid p̄derit vobis q̄ hic sine im-
 petiōe canonici facti estis ex monachis: si in extremo iudicio
 dei vos cū reprobis deputari p̄tingat? **E**ūvero nisi translati-
 onē vestrā omp̄s arbiter approbet: nisi sc̄us bñdīc^{us} p̄nceps
 monachorū p̄senciat. nulla vos despen satio excuset. **T**ranslatio
 vestra debitiū finem nō respicit. et idcirco inexcusabilis erit.
Consciētiās vestras interrogate. et qua intētiōe ab ordīe re-
 cesseritis p̄pendite. **S**i amore dei. si desiderio patrie celestis.
 si p̄pter salutē aīaz. **S**i ob p̄fectū v̄tutū. et statū vite sancti-
 oris habitū exuistis. approbabit de^{us} factū qđ fecistis. **S**z oīb^{us}
 his intētio vestra fuit peraria. idcirco translatio ab ordine
 merito censit̄ a volūtate dei aliena. **N**am ut sine lege vive-
 retis abieciistis habitū. sine obedientia. sine humilitate. sine

paupertate vivere. Prima fuit intentio vestra. **N**on est timor
dei ante oculos vestros. de aīaz salute nihil cogitatis. de vita
eterna nihil sapitis. in sola voluptate carnis ambulare p̄cupi
scitis. **O**mnes cause et rōnes quas in supplicatōe narrastis cō
fictæ et falsæ sunt. quomō dispensatio legitima erit? **Q**uomō
excusabit vos summi pontificis auctoritas. quā mendatio.
fraude. dolo. et importunis p̄tib⁹ circumvenire nō cōmūistis?
Quid de vobis sentiendū sit. mores vestri inspecti declara
bunt. **N**ec enī de lupis rapacib⁹ in euāgelio dñs. **E**x fructib⁹
eor⁹ cognoscetis eos. **T**ūc⁹ veraciter apud vos mēte in deo
letas p̄stet. nūq̄m securā p̄scientia esse potest. sed semp de rei
actu suo anxia. semp turbulenta. quippe qui ad desperationē
incentorem habetis dyabolū. cui⁹ insincentu ab ordine recessē
stis. **H**inc est q̄ de amore dei animarūq̄ salute nihil estis soli
liciti. sed terrenis vanitatib⁹ et desiderijs carnalib⁹ intenti.
nihil minus q̄ vitam eternā cogitatis. **Q**uo spiritu facta sit
in vobis ista translatio. p̄versatio vestra ostendit. **M**amq̄
spiritus dei aguntur carnem suā crucifixerunt cū vicijs et con
cupiscencijs. **V**os autē nō sic. **M**ox enī ut habitū religiōis ab
ieciistis. quasi boues lascivientes. a iugo subiecti⁹ isabsolu
ti. in omnē carpiendū quasi licenter vos mergitis. omnem
honestatē abicitis. cū vicijs pacem cū virtutibus geritis bellū
Non est charitas dei in cordib⁹ vestris. misericordiā et pietatē
cōtemnitis. diligitis vanitatē. et vani facti estis. **M**ali estis
bonis oib⁹. peiores monachis. pessimi vobis. **N**on est trās
latio facta in meli⁹. que adit⁹ vicijs referavit. **A**mor dei et odi
unifacris in eodē pectore non moratur. **V**os autē trāsgresso
res voti. ordinis desertores. honestatis inimici. aduersarij
pietatis. si deū diligitis. si boni estis. si religionem amatis.
cur monachos oditis? **O**ditis autē eos maxime qui in ordine
p̄seuerāt unde excidistis. qm̄ quos in sua vocatōe nunc for
titer stare conspiciatis. eorū contra vos in iudicio testimo
nia formidatis. **S**crabunt ergo in districto examine pera vos
laturi testimonium. monachi omnes in sancta conuersati

one perseverantes. qui universas narrationes et causas apostasie vestre huc iam fraudulentis palliatis sermonibus. falsas. et inanes suis operibus demonstrabunt. **O**dio habetis ordinis vestri monachos. qui reuera quales vos esse agnoscitis. tales alios esse iudicatis: et bonum quod in vobis non aspiciatis: etiam alijs invidetis. **N**on miramur cordis vestri adversum monachos insaniam: cum eam iniuriā et contumeliam cogitamus: quam deo et sancto legislatori vestro intulistis. **Q**ui enim deū non diligit: qui vocem illi solemniter factum infringit: qui habitum religionis abicit: mirandum non est si monachos seruos eius odit. **O**mnis namque apostata: ordinis sui adversarius et preceptor est. **S**ed oro. sed horreo. sed suadeo: omnes qui ordinem vestrum deseruistis. derelinquite furorē. mitigare tabiem. quiescite scire in monachos: ne quos odio nunc persequimini. in iudicio propter vos testes habeatis et iudices. **A**gite penitentiam super hac impietate vestra dum tempus habetis: ne mors festina vos rapiat imparatos. **N**olite obsecro cornu malignitatis contra sanctum benedictum erigere: nolite vestris translationibus ordinem eius venerandum velle destruere: nolite penitentiae oportunitatem premnere. si ad vitam eternam cupitis pervenire. **V**os nullum sancto benedicto costruxistis cenobium. oro et exhortor ne ab alijs illi prodita in usus secularium transferatis. **M**emento quod brevis sit vita presens: quod certa mors. quod districtus iudex et nolite cervicibus vestris tam grave sacrilegium imponere: quod nulla unquam satisfactio ne digne poteritis restituere. **N**olite sanctum benedictum vobis pietate adversarium: si amicitiam aliorum sanctorum cupitis invenire. **U**no enim offenso: ceterorum nullus amicus erit. **C**onsiderate finem illorum qui se dudum ab ordine sancto transtulerunt: et de vestro similiter metuite. **U**bi sunt abbates et monachi qui olim ab ordine recesserunt: et monasteria sancti patris benedicti in manus secularium tradiderunt? **M**ors autem mortui sunt: aut brevi morientur. **V**os etiam qui adhuc vivitis: qui precedentium exemplo ab ordine recessistis. cum non putatis ad illos ibitis. quorum imitatores estis. **U**bi

nam alteri⁹ piculo vestre timeretis. et dñi temp⁹ est penitentiā
ex toto corde assumeretis. Audiui a multis quāta mēris ama-
ritudine in mortis articulo pleriq⁹ ordinis trāsgressores pñti-
ci fuerint. q̄ de monachis canonici facti fuerūt. vel etiā qui
hñōi translationi auctores extiterūt. De nullo enī peccato
se adeo dolere dicebāt. q̄ de illo qd se in trāslationem ordinis
pñsum dedisse noverant. vel auxiliū. Si bona est monaste-
rioz ab ordie trāslatio: quare factā morituri doluerūt? Sin
autē mala est: quare vds eā facitis et assumitis? Meminerint
oēs qui cenobia monachoz occupāt: q̄ duro notent anathe-
mate a beato papa gregorio. q̄ res monasterioz deo psecratas
in alienos vsus puertere nō verent. Si eis in exemplū ebie-
gand⁹ reueror quondā archiep⁹: q̄ cū cenobiū sancti andree
in māsionem ab adriano papa in vrbē roma suscepisset: ab eo
demaplo et sancto gregorio in visu tercio monit⁹ ne habita-
cula monachoz diuti⁹ occuparet. cū iñ recedere iuss⁹ dissimu-
laret. cū oib⁹ suis dura morte interijt. Si cenobia monachoz
occupātes corā deo securi sint: eoz pscientie relinquit⁹. q̄
qui hois alteri⁹ bona sine volūtate ipi⁹ possidet: ad restituti-
onem tenet q̄ bona sancti alicui⁹ ptra ei⁹ voluntatē occupat:
quid mereat ipse pideret. Longo iam satis feruēde in trans-
gressores ordinis nostri vsi sum⁹: ad ea q̄ restāt nūc veniam⁹.

Quemadmodū his dimēbrationi

bns monachoz apostatantiū obuiandū sit.

Cap. v.

Quāq̄ et anim⁹ et ipsa necessitas ptra destructores
ordinis nostri copiā offerāt inuehendi: tamen cū
presentes nō sint: qui exhortationib⁹ ad peniten-
tiam recuocentur: satis in eos dictū existimo. In-
sensati sunt enī quicūq⁹ ordinis sui honorē tam nefarie oppri-
munt: quib⁹ nō vbis enī. sed opib⁹ censo resistendū. Nam
qui deū non timeant: nostris cohortationib⁹ minime acquies-
cent. **Reya** nūc reuerēdissimi patres. qui ad decorem ordinis

nostri capitulariter puenistis: qui p instauracione ei⁹ labora-
tis: ad mentē reducite pristinū illi⁹ statū. et in quantā sit de-
uolut⁹ calamitatē hoc tpe cōsiderate. **E**cce de manib⁹ sancti
benedicti cenobia rapiuntur: ordo noster ab inimicis dei in cir-
cuitu destruit. ad seculū mōachi reuertunt: religionē nostrā
lacerāt impij: bonis nostris donātur alieni. **Q**uid loquar de
bellis intestinis: qd referā de malis civilib⁹? **N**ix nō est (pa-
tres attēdite) si foris p̄fundimur: q̄ a nostris int⁹ laceramur.
Abbates nostri p̄tra disciplinā calcitrāt: unitatē ordinis lace-
rāt: statuta capitulorū negligūt: uisitaciōes spernūt: censuras
vestras (o patres) p̄ternūt. **H**os nisi quātoci⁹ ad obseruan-
tiam regulārē studeatis reducere: nō diu sub ordine poteritis
retinere. **Q**uid ergo dissimulatis? **Q**uou⁹q; dormitis? **Q**u-
enigilabitis? **Q**uādo p hereditate sancti benedicti pugna-
bitis? **P**atres patres armate uos zelo dei. ordinis et disci-
pline quia tempus est: pugnate p legitimis uestris: iura san-
ctitatis defendite. p̄tra trāslatiōes ordinis uiriliter state. **E**c-
ce iā ab ordine nostro in sola puincia magūina sex monaste-
ria nostris t̄pib⁹ trāslata sunt: et nisi aliter uigilem⁹ graviora
dāna indies patiemur. **S**ic nobis dissimulātib⁹ (ne dicā con-
pentib⁹) ordo paulatim minuit: quou⁹q; tandē ex toto disse-
petur. **C**ur tātis piculis nō obuiam⁹? **A**n p̄uentib⁹ ceteris:
nos de securitate sapienter p̄fidim⁹? **N**ōne ueraciter dixit po-
eta: tua res agit paries cū prim⁹ ardet? **I**llis heri: nobis se-
mle crās imminebit piculū. **U**nusquisq; uest⁹ (non dubito)
monasteriū suū diligit: et nullaten⁹ p̄sentiret ab ordine illud
trāsseri: adeo ut non solū p̄ntem sed etiā futurā ei⁹ felicitatē
in annos eternos capiat dilatarī. **Q**uare ergo nō defenditis
cōmuniter: qd singulariter timeris amittere? **V**ereor patres
ne in hac dissimulatiōe pessima: nostra tenacitas arguatur.
Diligim⁹ nummū et amittim⁹ cenobiū. **M**etum⁹ paucas ex-
pensas: et p̄dim⁹ latas māsiones. **P**ecuniā modicā nō uolu-
mus exponere: et abūdantissima cenobia patimur ab ordine
ad exeros trāssire. **U**tilitati cōmuni priuata cōmoda p̄ponē

mus: et honorē ordinis p̄seruare nō curam⁹. **M**ulta dicim⁹.
multa p̄ vili defensione ordinis p̄cludim⁹: sed exponere dena-
rios oēs formidam⁹. **Z**elus debilis: quē tenacitas inuēl-
facit. **S**i pecuniā p̄ fratrib⁹ nostris nō tribuim⁹: qm̄ vitā ex-
ponem⁹? **S**i p̄ p̄seruationē ordinis expensas pauculas nō p̄fer-
rimus: qm̄ corpa tribuem⁹? **Q**ui in modico tenax est: qm̄ libe-
ralis in magno erit? **A**d vos nunc loquar patres: q̄ ordini sub-
uenire in tantis p̄iculis p̄stituto dissimularis. **B**eat⁹ benedi-
ctus ex pauperib⁹ vos diuites fecit: iam a vobis elimo si nam
perit: et (prochpudor!) nō accipit. **E**cce q̄ multi reperiunt
e nobis (quod ventia directim) qui substantiam leuib⁹ parti-
untur p̄sonis. auib⁹ canibusq̄ cōiuiia parāt: parentes et co-
gnatos suos de bonis monasterij dicāt: reliqua in vanis vo-
luptuosisq̄ cōmessatiōib⁹ delapidant. **P**auci sunt qui deso-
lationē ordinis nostri doleāt: pauciores de remedio cogitāt:
paucissimi auxilia subministrāt. **S**iccine ordo sacer b̄dicti
quondā inter oēs excellentissim⁹, ab hostiū incursione defen-
ditur? enigilate patres qm̄ vigilātia prodest: ne sero vos do-
mitasse peniteat. **I**ntueamint ordinū alior⁹ p̄fessores q̄ soli
licite. q̄ zelose. q̄ p̄stāter. iura. priuilegia. cenobia relligiōis
sue defendāt: non p̄centes expensis. neq̄ laborib⁹. neq̄ p̄tri-
butiōib⁹: vt ordines suos in vigore p̄seruent. **N**unquid illis
inferiores estis? **N**ūquid mendicātib⁹ paupiores? **S**i nume-
cenobior⁹ ordinis p̄siderare libeat. plures sum⁹: si substantiā
verū t̄paliū ditiores: si vim et auctoritatē indubie prestan-
tiores. **Q**uid nobis deficit (pr̄ter zelum et p̄stantiā) qd̄ illis
assit. **C**ur ergo hesitam⁹? **C**ur inerti oīo lāguescim⁹? **Q**ua-
re p̄ defensione ordinis nostri nō vigilam⁹? **N**escitis (o pa-
tres) qm̄ vigilātib⁹ iura subueniūt: non est bona patientia.
qua dei honor negligitur: cul⁹ illi debet⁹ minuitur: integritas
ordinis sancti violatur. **Q**uid dicā? **D**oleatis iam trāstā-
ta cenobia: et tamen nō assumitis seruare et rāstāda. **A**ntepo-
nitis priuata cōmunib⁹: idcirco zelus vester parū fructificat.
Unusquisq̄ nostrū vt video se tutum existimat si ardente do-

mo primi. sunt nō ilico paries incalescat. **S**o fatuitas: sed
o merito vitupanda stulticia. **Q**ui tot inuoluitur piculis de se
curitate sua nō erigitur: post paululū lapsus. se plāgere coget.
Nos ergo patres. si domus nostras ab incendio illesas suare cui
pimur: igni cū aqua dū longe distat occurrā. **N**am si flam
ma vsq; ad vicinā trāsire pmittit: de remedio nimis tarde co
gitat. **H**inc poeta dicit. **P**rincipijs obsta. sero medicina pa
ratur: dū mala plōgas pualuere moras. **P**ericula dissimula
ta ex tpe roboratur: et qd in principio curā facile recipit: pau
latim incurabile efficit vulnus. **S**imul attendite. ne mō ne
glectus error: in immensum successu tēpōis crescat. quando nullus
inuenitur. qui se p ordine pstanter opponat. **E**t si dixeritis
dimembratiōis auctōrib; litem semp fuisse oppositam. eosq;
nihilominus preualuisse: illud virgilianū respondeo: quoniam
tarde venire bubulci. **P**ost firmamentū litterarū: lata non fa
cile reuocatur sententia. **N**am si pilatus qd semel scripsit im
mutare non voluit: quomodo summus pontifex vicarius xpī se
mel decreuit eno cabit? facile impeditur sententia. q̄ reuo
cetur. **I**us autē suū qui negligit: aduersario pcedit. **V**igilan
dum est omnib; in causa que omnes tāgit: quia qd ab vno eri
picur: oib; ablatū iudicatur. **Q**uo ciensq; monasteriū ab
ordite nostro rapitur: hereditas nostra cōmunis in prece dissi
patur. **S**i quis domū vel agrum cui occupare temptauerit
corā iudice morillū accusas: inhibitionem mor postulas: et
donec vincas aduersariū a lite nō cessas. **C**ur ergo nos omnes
nō facim; in causis ordinis publicis: qd quilibet facit in pri
uatis? **N**ūquid impossibile erit multis: qd facit vnus? **N**isi
forsitan. vbi multitudo ibi sit et pfusio: vt qd diuersis cōmit
rit. negligētis pseruet. **L**ibēter enī amplectimur. qd sibi pri
mus esse quilibet iubet. **S**ed dū peracto vndiq; corpe quāseri
cins in nobis nostra reuoluētes curā ordinis abicim;. capti
tandem venatorū insidijs de remedio fuge sero cogitam;. **V**os
iamigitur patres reuerendi ea qua decet beniuolētia moneo
qua possum attentius requiro. ordinē vestro ppe labenti sue

currite: et his dimembratiōib⁹ quātoci⁹ obuiate. Nolite pecu-
niam necessitatib⁹ caris pponere: nolite denarios plus q̄ or-
dinē amare. Turpis est diuiciar custodia: qua nō iuuatur in
necessitate respublica. Quid pderit vobis auri insatiabilis
cupido: si ordinis vestri tam sancti. eā venerandi. eā gloriose
pualeat desolatio: Si aīcessores nostri nō maiori cura q̄ nos
vigilassent p ordine: dudū in multis cenobijs nomē relligio-
nis nostre defecisset. Imitemur ergo eorū p̄statiā: quorū susce-
pim⁹ hereditatē. Si deū diligim⁹. si honorē ordinis amam⁹.
si pseruare illū cupim⁹: de remedio in tpe cogitem⁹. Cōfera-
mus ad pseruationem ordinis pauca vt mereamur multa re-
cipere: expendam⁹ prem vt possim⁹ totū pseruare: offeram⁹
vilia vt preciosa valeam⁹ acquirere: dem⁹ terrena vt celestia
queam⁹ possidere. Impendā pecuniam. impendā et
orōnem: quoniā illa homo. hac deus placatur. Quicquid
habemus ad ius sancti patris nostri benedicti ptinet: cui pro
pseruatōe ordinis dñi aliquid impendim⁹: nō nostra dam⁹.
sed sua illi reddim⁹. Eūvero nō solū p aiab⁹ nobis cōmissis
illi sum⁹ obnoxij: sed etiā pro substātia monasterij ad rōnem
obligati. Nunq̄ aut̄ tuclor de censu rō reddiūt: q̄ si pecūia in
causis dñi oportune exponat̄. Si aut̄ pecunijs in necessitate
dñi parcitur: de infidelitate famuli suspicio generatur. In-
exordio hui⁹ capituli titulū de modo resistēdi dimembratiōi-
nib⁹ priorū prescripsi⁹: quem ne intactū p̄erisse videamur
breuiter expl̄cem⁹. Et quāuis ad me non pertineat ista tra-
ctatio: in cū sim eiusdē ordinis vestri alim⁹ et amator capli:
non erit vt reor vobis onerosa auisatio discipuli. Vestrū est
o patres vrx a falso discernere mihi sufficiat qd sentio expla-
nasse. Hod⁹ aut̄ obuiādi his monachorū presumptiōib⁹ faci-
le discit̄: si ab exemplo in praxim puerat̄. Videte ordines cete-
ros: et ex eorū diligētia qd vobis faciendū sit agnoscetis. De
suis pcuratores in vrbē romana p̄stituit: qui malorū princi-
p̄s viriliter obsistūt: et nihil p̄tra ordinē suū p̄ualecere pmitt-
ūt. Et vos patres nisi simile feceritis: grauiā dāna in poster-

modi obui
modi

sentietis. Si ergo fieri potest. si placet. eligat aliquis ex ordi-
ne vir zelosus. deuotus. doctus. et expertus: qui non minus favore quam
zelo pugnet: qui publicis commodis sua non praeferat: qui labores
non fugiat: qui per a commisionem sibi faciendam nihil sua temerari-
tate contempnat: qui procurator ordinis constitutus in urbe pro eodem
semper sollicitus inuigilet. Credo si talis haberetur: multa pericula
ordinis praesentiret. Maxima enim prudentia est: si procurator in
urbe falsa et ficta denunciare coram papa potuerit: quae peruersi
monachi per diuersionem suam ut vera mentiuntur. Et hoc enim
magne difficultatis opus est. Omnes enim causae quas allegant:
formidine et mendacio plene sunt. Vicarius autem Christi (qui magis
in opportunitate quam favore translati des monachorum praecedat) cum al-
legati des eorum diligentia procuratoris nostri repulsas prospererit:
gaudebit se occasionem inuenisse negandi: quod inuitus praecedat.
Nam et ipse iudicium domini sui peritimescit. Si ergo vigilarem:
defensorem ordinis nostri illum haberemus et advocatum. Sola ne-
gligentia nostra arguitur: sola parcitas damnatur.

Contra eos qui bona monasterio-

rum inutiliter consumunt. et ordini vel in modico subueni-
re contemnunt.

Capitulum. vi.

 Edlibet iam impetum verborum in eos vertere: qui ordi-
ni sancto in tantis necessitatibus nec in modico dis-
gnantur subuenire. Isti sunt abbates mundani. inuti-
les. voluptionibus dediti: qui (ut verbis mantuantur
videat). Neglecto superfluo cultu. spretoque tonantis imperio: ba-
cho indulget. venerique ministrat. Sacra ferunt auro. numis
altaria condunt: auro vina libant. auro laquearia fulgent.
Secura tegunt gemis: canibus conuiuia ponunt: exornis inopu-
culti. ditescunt rapinis: successu elati. suppositos. acherontaque ride-
re. Nulla eis de aia salute cura est: amor dei nullus. nulla reue-
rentia sanctorum. exercitatio nulla virtutum. Hi sunt abbates caplo
vestro rebelles: qui statuta negligunt. sanctiones spernunt. regu-

lam contemunt. Ex ablectis magnificati sunt: sed hono-
 rantem se ordinem impie contemserunt. Sanctus benedi-
 ctus te o abba ingrare sublimavit: diuitem refecit. monachū
 suscepit. fratrum suorum pastorem constituit. Quare ergo
 non recognoscis munificentiam legislatoris tui? Quare vi-
 cem non rependis beneficijs eius. Quid habes quod de re-
 gula eius non accepisti. Quis tibi commissum dota vit ceno-
 bium? Nonne devotio principum: et elemosine fidelium po-
 pulorum? Cur ergo beneficijs tantis ingratus es. Ecce nihil mi-
 nus quam observantiam regularem cogitas. disciplinam respicis. Deū
 spernis: eius precepta preemis. et de securitate presumis. Ecce in
 auius celi contra regulam ludis: ecce in canibus immundicie contra le-
 gem clericorum venaris: ecce in voluptatibus carnis contra hone-
 statem delectaris: ecce quod turpissimum est. precepto castitatis in-
 rameto. cum meretricibus et lenonibus substantiam sancti benedicti con-
 sumis. Triginta vel quadraginta nummos auri. in balneo non
 times exponere: et sancto benedicto vel unum renumis offerre.
 Mentior: si non novi abbates qui plures quam quinquaginta florenos
 in termis consumpserunt: et quibus nonnulli primi sunt qui subsidia
 capli resistunt. Alij etiam ex his qui observantiales dici volunt. secre-
 ti et quietis impatiētes. diu in cenobio non valentes persistere:
 omnem estimant occasionem idoneam: qua possunt cum magnis ex-
 pensis hinc inde transmigrare. quid dicam de structuris et curiosis
 et supfluis que non minus reprehensionem quam expensis obnoxie sunt.
 Picturis ornant parietes: auro pinacula fulgēt: monimen-
 tis fenestre notant. clamant ad ianuam pauperes: ordo sacer angu-
 stiat: petit auxilium: et nullus dignatur subuenire. Abba mi-
 nister voluptatis. cultor: vanitatis. pietatis inimice: qui sub-
 stantiam monasterij turpiter effundis: qui auro vina libas li-
 bas: qui ordini tuo subsidium negas: quemadmodum sancto benedi-
 cto rationem villicationis tue reddetur es. Si dives epulo in in-
 ferno sepultus est: quia lazaro de suo propter deum auxilium non pre-
 stavit: quo sepeliet abbas qui aliena suo domino negavit. Si semper
 ardebit qui de suo non fecit elemosinam: quid merebit abbas qui

qd abbas
 non debet
 se in dno

fecerit rapinam. **Q**uid habes o abba qđ non accepisti. **O**mnia em̃ que possides: ad ius sancti benedicti p̃tinent. **M**orale aut̃ est omnibus: ut qui vivit iusticie subsidio: nulli quod iustū est audeat denegare. **D**iffinitio iusticie est: reddere vni cuiq; qđ sibi iure debetur. **N**os aut̃ in cenobio cōstituti nihil habem⁹ pp̃riū: sed sub bona fide possumus alienū. **A**lienū aut̃ restitutioni censeť obnoxiiū. **V**ia em̃ que ad monachorū sustentationē p̃ncipes ac fideles populi cenobijs p̃tulerūt: sancto benedicto tradidisse memorant̃. **S**i ergo substantiam ei⁹ dissipaveris. si qđ suū est illi reddere p̃tēpseris: duplici dā natiōi subiacebis: quippe qui de infidelitate sacrileg⁹. de negata fide iudicaberis crimino⁹. **R**edde igit̃ unicuiq; qđ suū est: et tibi ne usurpaveris qđ tuū non est. **D**a legislatori tuo quod iure postulat: da ordini ei⁹ auxiliū quo subsistat. **Q**uare non impendis religioni tue debita subsidia: **Q**uare non reddis illi p̃tem. qui tibi p̃tulit totum. **C**ur illi negas modicū. a quo multū recepisti. **N**unquid cenobiū tui paupertatem allegare poteris qui tam multa turpiter cōsumis. **P**udet me dicere. quod facere abbates multi nō verentur. qui voluptatib⁹ carnis non tam submersi qđ furiosi. nihil honestatis monastice custodiūt. nihil turpitudinis mundane obmittunt. **V**ia sibi licere existimāt. qui nō qđ deceat. sed qđ libeat explorāt. **E**cce ille monasticā abhorrens quietē. vagis discursib⁹ in mūdo querit solaciū. iste secreti regularis impatiēs. pomposus p̃cedit in publicū. alter disciplinā honestatis vituperans. tota die leuib⁹ p̃sonis cōiua ebriō⁹ assidet. hic māsuetudinē scōrū p̃ternēs. se litigantiū causis immisceet. ad tabulam ludēs ali⁹ residet. ali⁹ ad tympanū stolidus saltat. **Q**uid non p̃sumunt abbates ambiciosi. **Q**uid voluptatis transeunt intempeatū. **C**enāti famuloꝝ curvātur genua. trāsenti ecclesiā sternunt tapecia. p̃gredientē in publicū seruoꝝ ingens sequit̃ copia. **I**nuentes (non mentior) abbatē inter eos etiā qui reformatiōis noīe goliātur: cui⁹ tāta sit ambitio ut episcopo non velit dici inferior. qui ad mēsam cū tāto appa

ratu residet. ut cuilibet principi copia vasorum. cibi potusque va-
rietates. ac ministrantium multitudo possit sufficere. Denique si
precedenti per civitatem huic dederis obuiam. tanta famulorum mul-
titudine vallatum cerneret. non abbatem sed archiepiscopum transire pu-
tares. Si pauperes se non fingerent sed essent. in tanta solemnitate
vanitatis minime efflueret. **Tertio** enim sum quod predam sequitur
ista turba non hominem. De pauperibus predam inuenire quis optet?
Abba pastor fugitive. dispensator bonorum domini cui ingratus et
infidelis qui substantiam monasterii tam inutiliter expendis: qui
voluptuose et turpiter viuis: qui in extremo examine auxilia-
bitur tui? **Quare** rationis reddere procuratori constitues? **Eccce** bo-
na sancti benedicti in voluptate posuimus: parentibus tuis in-
de subuenis: turpibus hominibus misera largiris: adulatores tuis
dona diuidis: ingluvie et ebrietati. die noctuque inseruis. Tu
pinguissima terre comedis: optimaque vina bibis: monachi
pauperes in egestate viuunt: fratres humiles panem doloris edunt
oues tibi commisse vilibus pascunt. **Pastor** vane qui gregem
dominicum negligis: qui necessitates fratrum tuorum premis: me-
mento cui rationem redditurus sis: reminiscere quod horrendum sit
incidere in manus dei viuentis: qui personam hominis non respicit:
qui unicuique iuxta opera sua mercedem rependit. **Sed** audi con-
siliu meum et age penitentiam: et peccata tua elemosinis redi-
me. immo debiti redditione absolue. quatenus apud internu-
iudicem misericordiam merearis inuenire. **Depone** supercilium.
vastum abice: vanitatem derelinque. **Esto** abbas fratrum tuorum secundum
regulam: esto pastor sollicitudine: pater charitate. **Pasce** illos
verbo: pasce exemplo: pasce alimeto: quorum si unus obmisericordiam
pastor inutilis eris. nam sine spiritualibus ad eternam salutem temporalia
nihil faciunt: sine auxilio temporalium spiritualia in hac vita diu
non subsistunt. **Si** ergo bonum vis esse pastor: utriusque passionis
curam spiritualis videlicet et corporalis tibi noueris esse imposi-
tam. **Debiti** dixit reddi id est peccata tua soluenda. **Cuius** de-
biti? **Illius** videlicet quo sancto benedicto censuris obligatus.
Quod est illud? **Id** totum quod habes. **Ab** eo enim habes quod mor-

nachus es: ab eo q̄ abbas: ab eo q̄ locuples. **N**unc itaq̄ is a quo hec oīa habes ad ianuā tuā pulsat: p̄ necessitate ordinis sui auxiliū postulat: minima de maximis que tibi cōmisit recipere desiderat. **C**ur bona sua illi denegas: cur tibi credita dum exigeris nō ilico resignas? **S**criptura diuina precipiēs dicit. **S**i videris nudum operi eum: et carnem tuam ne despereris. **E**cce nud⁹ ordo tu⁹. ecce lacera clamat relligo tua: elemosinam petit. suum repetit: auxilium querit. **S**i vlla in te sunt viscera pietatis: si vlla p̄cordia dulcedinis. si vlla tui ordinis dilectio. si amor dei vll⁹. carnem tuam ne despicias tātam necessitudinem publicam ne p̄temnas. **H**onora eum qui te pri⁹ honorauit. da illi elemosinam qui te sublimauit. largire modicum illi qui te in multis diuitem fecit. **Q**uanti cūq̄ illi dederis non minuitur tibi quicq̄. si bonam tantūmodo adhibeas voluntatem. **M**odici dabis et multū recipies. terrena largiter tribues. et celestia sperabis. **N**ec te lateat. quoniā (vt vulgo dicitur) quicquid honoris subtrahitur. turpitudini reseruat. **D**icit em̄ sentenciator iuris. **H**oc tollit fisci⁹. quod non accipit xp̄us. **N**on caret reatu criminis. qui auariciā preponit ordini pietatis. **S**ed quid frustra nitimur? **N**on habet locū in cordib⁹ prauis sermo pietatis. **Q**ui verba dei despiciunt. quid mirū si nostra p̄temnunt? **M**ulta licet eloquar. multa dicam. egregia suadeam. verbis ad p̄tribuendū ordini rebelles nunq̄ inclinauero. **E**ūvero nisi auctoritas vestra o dñi p̄sidentes interueniat. monentis sermo inuaniū laborat. **A**d officium igitur vestrum pertinet rebelles flectere. vobis committitur inobedientes humiliare: nostrum est vestris sanctionib⁹ humiliter obtemperare. **S**i ergo cupitis ordinem nostrum a prauorum incurſu defendere. curate in primis abbates rebelles ad obediēciam reuocare. quia nisi ordinis instaretur vnanimitas. facile preualebit aduersarioꝝ impietas. **A**it namq̄ in euāgelio dñs. **O**mne regnum in se ipso diuisum desolabitur. et dom⁹ supra domū cadit. **S**ola diuisio. confundit ordinem.

Quemadmodum sunt cogendi ad sub

ueniendi q: dini abbates inobediētes et rebelles. **Cap. vii.**

Idesit iudiciis auctoritas coercendi rebelles. frustra legislatio fiet. Semp em nitimur in vetitis et nisi coacti pceptis reluctamur. Nam ubi nō est met⁹ potestatis. pdictio iuris cito premitur. **C**ōseruatio ergo legis. timor est potestatis. Vbi aut remissio potestatis dissimulat. vigor iuris vacillat. **C**ōstitutio em quantūlibet sancta vel necessario in oblivione cito capit. si desit auctoritas qua pretemp⁹ puniat. Tolle potestatem et aliud nō erit respublica. q̄ plena seditio is pfusio. **I**usticia em feritas. rōne non ducit. mansuetudine non sedatur. Inter nostros quoq (de⁹ emendat) multi sunt abbates et monachi. rusticiis grossiores. bestiis inimiciores. qui ad obseruantiam mādatorū dei et regule māsuetudine nō flectunt. exhortationib⁹ quantūlibet sanctis nunq̄ psuadētur. **I**sis si auctoritas presidentiū non obuiauerit. nulla vnq̄ obedientia capituli ducerentur. **O**beā causam summi pontifices. hui⁹ sacratissimi puincia lis capli fundatores. multa nobis oportuna statuerūt remedia. quib⁹ ad subuentionem ordinis subiectos caplo abbates possim⁹ cōpellere. **H**abem⁹ auctoritatē. de potestate hesitamus. **E**c quid valet auctoritas. sine potestate? **S**i vultis ornatissimi patres v: apci⁹ dicā qd de p̄tate auctoritatis figurare voluerim. dabitis veniā si pusillanimitatē vestrā (ne dicā negligentia) notauero. **E**cce centū vigintiseprem abbacias sub nostro caplo puinciali pstitutas agnouim⁹. sed nō ab omnib⁹ subsidia ptributionis debite accipim⁹. **Q**uare hoc? **A**uctoritatē exigendi receptim⁹. sed potestatē nō exercem⁹. **S**pōte oblat: recipim⁹. inobedientes cogere formidam⁹. **C**ertus sum ete. n̄ q̄ multi abbates nostre puincie ad subuentionē ordinis nihil peribunt: immo si requirant quasi ex prescriptiōe peradiūt. **Q**uid est qd facim⁹? **Q**uare tamdiu dissimulam⁹? **S**pōte currenti adhibem⁹ calcaria. iacenti immo recalci-

eranti nec verbera quibez apponim⁹. **I**unc statutoꝝ nostroꝝ
ptempt⁹ nascitur. auctoritas capituli despici⁹. hereditas or-
dinis vndiq; vastat⁹. **I**n vos hec ferenda sunt o patres. qui re-
belles in principio domare negligitis. **C**onsiderate quid pa-
ritura sit tandē ista dissimulatio. et si ordinem vestꝝ diligitis
de remedio quāto cit⁹ cogitare. **D**ebile corp⁹ est et dissolutionē
primū. qđ solatio mēbroꝝ suoꝝ destituit⁹. **E**cce decenti vigi-
ti septem abbatib⁹ q̄ paucos cernitis in p̄senti caplo qui oēs
interesse debuerāt ex statuto. **U**bi sunt reliqui? **E**t hi oim p̄cu-
ratores absentiu⁹? **P**auci ad necessitatē ordinis p̄tribuerūt: sta-
tuta ordinis seruant pauciores: ad caplm paucissimi p̄ueni-
runt. **U**bi sunt littere excusatorie illoꝝ q̄ p̄curatores nō mis-
erūt? **U**bi exp̄se duplices rebelliu⁹? **Q**uis absentiu⁹ et rebelliu⁹ pe-
nā dupli in multis annis vnq̄ cōpuls⁹ est soluere? **Q**uid pro
sunt nobis statuta: qđ iura. qđ p̄uilegia summōꝝ pontificū
inuāt: si in tpe necessitatis nō p̄acticant⁹? **E**cce benedictus
papa duodecim⁹ nobis oportūe in oib⁹ p̄uidit: dñ aduersus
p̄sumaces et rebelles censuraz frena imponenda p̄mulgauit.
Quid ergo moramur? **Q**uare p̄tra inobediētes p̄cessa nobis
remedia nō p̄acticam⁹? **V**ere patres nō ē laudabilis ista quā
facim⁹ dissimulatio nostra. **P**aucōꝝ em̄ dissimulata rebellio:
multis reluctādi erit occasio. **S**i aut p̄ disciplinā paucitas ad
obediētiā cōpellit: audacia multitudinis timore cohercet.
De regnū in seipō diuisus desolabit⁹: et oīs religio a seip̄a dis-
senties paulatim dissipat⁹. **N**on est venusta spēs ordinis: vbi
tumultuat p̄fusio vnitatis. **P**rima em̄ in omni republica de-
desolatiōis via est: inobediētia subditoꝝ. **S**i ergo (patres ve-
nerādi) caplm p̄uinciale p̄tinuare cupitis: si dimēbratiōib⁹
monachōꝝ obuiare vultis: si deniq; ordinē vestrum ab inimic⁹
coꝝ manib⁹ defendere optatis: curate in primis ad obediētiā
reuocare cōsumaces: ne qđ foris p̄ industriā acq̄sitis: int⁹
p̄ diuisionē subditoꝝ amittatis. **Q**uidem in primis sua-
uissimis exhortationibus tempeandum est: quas si obdura-
ta cervice contempserint: duriorib⁹ sunt increpationibus se

eiendi. Si vero nec blanda curauerint nec aspera. iam pro
eos censura promulgatur ecclesiastica. Stulti enim cohortatio-
nibus non emendantur. sed elati sunt. In his tamen modis ha-
bendum est et necessaria discretio. sine quibus nulla unquam mitigatur
rebellio. Sacerdos est enim omnes habere debiles quam nullas. Sed quod
tam idoneum. ut discretionem ubique custodiat. Difficile est mor-
dum omnibus adhibere facis. Oportet autem esse qui animas infirmas cu-
rare vult. et seuerus esse et pius. et velut ex utroque quodam medio
operari. ut nec seueritas sit nimia. nec pietas remissa. Nam alter
fragilis. alter resoluat. Ad id autem cohercedi rebelles et peritiosos
ille pulcherrimum est. quem longa experientia seniorum commendat.

De celebrando capitulo pro- uinciali. Capitulum. viii.

Quoniam nobis in unum (prestantissimi patres)
quid celebratio capituli provincialis requirat solle-
ter indagemus. Maxima enim vis stabilitatis nostre
in ipso ponitur: si rite celebretur. Nam unitas ordinis
nostri fortalicium est: sine quo tota confunderetur religio nostra:
sicut apparet in eis qui in multis annis nulla celebraverunt
capitula. Capitulum enim est preservatio ordinis: incrementum di-
scipline regularis: adiunctio unitatis. In eo namque moribus da-
tur integritas: mentibus augetur puritas: vite regularis instau-
ratur equalitas. Sed ad illud quid requiritur: ut rite celebretur?
Audi quod celebratio eius sincera expostulet. Requirit ergo zelus:
requirit scientia: requirit pietas. Sine his tribus nihil valet
celebratio capituli. Nam si desit zelus: quis corripiet delin-
quentes. Si desit scientia. quem fructum eius elia pariet nimia.
Rursum si desit pietas. nec zelus amorem recipit. nec scientia
disciplina. Ad omnia enim pietas valet. zelus acuit. scientia dirigit.
fructum pietas producit. Sine zelo scientia manet frigida. sine
pietate infructuosa. Item zelus sine scientia erit nimis et in-

Quat eligi debent plures

discreti sine pietate odiosus. Sed pietas ad oia valet: Quis
sine zelo et scientia ad aiaz regimen non sufficiat. Placet em
cunctis: solis pficit semota humilibus. Summa igitur celebran
di capituli. in dispositione presidentium consistit: que viros
zelosos. doctos. et mansuetos requirit. Nam si remissi. si im
periti: si crudeles et impij fuerint: quomodo tunc ad pietatem
alios reformabunt. Si is qui sedet crimina vindicatur ad
mittit: quos sui similes emendabit. Ad vos itaq; patres hec
culpa referenda est: si abbates deformatos et viciosos ad pre
sidentiam elegeritis. maxima igitur sollicitudine curate. ut
tales ad presidendum capitulo deputeris: quos irreprehensibilis
vita commendat: zelus sancte religionis exacuet: eruditio scien
tie salutaris distemperet. Opportet enim presidentem aliorum. virtutem
esse moribus integram: pueris ac matrum: zelo feruidum: scientia
scripturarum instructum: mansuetudine decorum. Hic talis nobis
o patres merito preferendus est: cuius vita exemplum: do
ctrina virtutis prebeat incrementum. Si tales fuerint preside
tes capituli: ad obedientiam facile reducuntur eidem subiecti.
Erunt enim ad presidendum idonei: qui verbo possint instru
ere dociles: exemplo rudes auctoritate contumaces. His etenim
modis rite celebrabitur capitulum: anime quoq; edificabuntur
subditorum. Cetera que presidentes reddat idoneos: hac vi
ce mihi non licet describere: quoniam quales esse oporteat. ne
minime ex eis credo ignorare. Ad vos igitur o patres denuo con
uerto. qui pro celebrando capitulo in hunc locum conuenistis.
vos alloquor: vos exhortor: ut intentionem vestram ad instaura
tionem ordinis dirigatis: et quare sit institutum capitulum solliciti
tamen cogitetis. Vultis nosse quare sint instituta capitula
Decreta summorum pontificum requirite: et causam institutionis
eorum cognoscetis. Verum ne aut pigritia aut occupatio intelle
ctui huius rei prepediat: causam refectionis capituli breuiter explica
bo. Causa ergo prouincialis capituli: preseruatio est. regularis
instituti. Videtes enim romani pontifices et generalium conciliorum
presidentes ordinem nostrum sine remedio speciali in obser

tantam non deo posse subsistere: per capitulum provinciale statim
erunt illi succurrere: in quo per solertia presidentium omnes ad regu-
lam instruerent vivere: et nullus posset ab incepta reformati-
one deuiare. In capitulo enim abbatum sunt emendanda vicia:
virtutum facienda hortamenta: ut mali inueniant unde timeant:
boni audiant unde meliores fiant. Idcirco legunt ad edifica-
tionem varia: ut bonis mentibus semper assint incrementa. Ibi
abbas de regimine suo instruitur: ibi de periculo cure pastoralis
auisatur. ibi quid faciat precipitur quid vitet amore dei pro-
hibetur. Denique sic nobis convenientibus ad capitulum. mul-
ta proueniunt utilia: que si animarum salutem queramus val-
de sunt necessaria. Nam ut cetera preteream. mutua in cha-
ritate noticia ibidem concipitur: que quantum ad amorem re-
gularis obseruantie conducat experientia demonstratur. Ibi
ex noticia charitas fraterna et conservatur et augetur: que alio
quin cito repesceret: si fomentum agnitionis mutue non haberet.
Hic ad uniformitatem facilis patet accessus: ubi moribus hone-
stis. ex collatione patrum mutua parat incendium ex concilio san-
ctitatis prebet exemplum. Hec sunt castra dei o patres ordinis
nostri propugnacula: quibus omnia aduersariorum nostrorum ad nihilum
redigantur ingenia. Sed non omnium una sinceritas: nec morum in-
vobis apparet equalitas. Unde potuit in uno ordine tanta
abundare in eorum disparitas: ubi capitularis aspiciunt unitas.
Quis diuisit inter vos et regulam sancti benedicti: o patres co-
cetero crine comati? Cur ad uniformitatem non aspiciatis: qui
unitatis concuentum celebratis? Si ordinem sanctum quem perfice-
mini diligitis: cur uniformitatem in illo non amatis? Quid vo-
bis crinici capitis umbra? Quae fert putatis ornatum cirrosi ver-
ticis culmen? Credite mihi patres: dedecus non honor censet
in monacho crinibus obducta facies. Quod pulchra foret ista
puentio: si in una regularis obseruantie disciplina ut debue-
rat concueneret. Quid dicam? Laudo concuentum: sed deformita-
tem in suis reprehendo. Nam propter confusionem ordinis: presentia
vilescit unitatis. Exterior habitus indicat: quod vitam multorum in

terior amicis reprehēbat. Vere patres offendit nō mediocri-
ter puinciale caplm mox habitūq; ista disparitas: qđ ob eā
causam noscitur institutū. vt pie oib⁹ vite seruaret equalitas.
Exterior em̄ discordia: interioris discordie indicium est. Vt er-
go in obseruācia regularis discipline sum⁹ vnanimis: stodea-
mus habitū et consura in primis esse pformes.

Quā necessaria foret diligēs refor- matio monasterior in nostra puincia. Capitulu. ix.

Quā necessaria sit diligens reformatio monaste-
riorum in nostra puincia vos ipsi o patres cogno-
scitis: qui statum monachorū hui⁹ temporis non
ignoratis. Notū vobis noui. quantis laboribus
expēsis et sudorib⁹ patres ordinē nostrū olim reformatint: de
quib⁹ monimēta et pauca et debilia nostra etate inuenimus
Inter omēs autē reformationes ordinis nostri in nostra pro-
uincia tres pre ceteris nouissime claruerūt: videlicet castellen-
sis a castello. mellicensis a mellico: burssfeldensis a burssfeldia
sortita nomen: que omēs sicut in principio seruebāt: ita pau-
latim tepescētes fini appropinquāt. Nam pume due qua-
si pfecte senio in parūū numez ptracte sunt. vltima vero que
et posterior est. quia adhuc iunior: etiā videtur esse pstatior.
Que et ipsa nihilo min⁹ iam in quibusdā membris suis videt
tepscere: et ad laxitatē vite prioris rursū declinare. Sic
olim reformatio cluniacensis toto nota in orbe. dū in longū
latūq; se trāstulit: quasi virib⁹ ex dilatatiōe amissis paulatim
defecit. Prouerbio namq; dicitur. Vne quod veterascat. pro-
pe interitū est. reformatio em̄ quantūcūq; celebris vel sancta
fuerit: nisi p solerciam platorū sepe renouet. paulatim evane-
scit. Quāto em̄ crescit ex tpe: tanto minuitur in feruore: De-
cedentibus namq; his qui ordinis zelum in opere demonstra-
runt: abbates noui post eos surrexerunt: qui reformationia
sanctum feruorem negligentes. in pristinas deformitates re-

*Reformatores
admo*

lapsi sunt. **E**t ut vicina tangam: ubi est illa reformatio,
 quā nicolaus chosensis cardinalis archiepiscopus incredibili zelo
 inchoavit? Ubi sunt illa iuramenta terribilia omnium abbatum
 nostre provincie: quibus se ad observantiam regularem in manus
 eiusdem cardinalis, ante aram sancti stephani herbitopolis obli-
 garunt? Ubi est promissa observantia regularis? Ecce patres
 centum viginti septem abbacias sub vestro habetis capitulo: de
 quibus et tribus iam dictis observantiis: vix septuaginta sub re-
 formatiſe permanserunt. Sunt tamen non dubito qui se pu-
 tant optime reformatos: sed perversatio negat. Veinam atten-
 derent abbates cōminationem sancti legislatoris nostri sepi-
 iteratam: qua regimen animarum exactissime rationi dicit ob-
 noxium. Veinam creditas sibi oves ad pascua vite celestis cō-
 pellerent, ne ipsi cum ovibus in eternum perirent. Videte cōver-
 sationem, tam abbatum quam monachorum sine lege honesta-
 tis monastice in circuitu fumantem: de qua cognita mihi lo-
 qui pudor est: audire vobis o patres colendissimi horror. **T**ria
 enim vota religionis (que ob sui excellentiam substantiā dicuntur) nō min⁹ curant: quam si observare nunquam promississent.
Omnia confundunt, omnia temerant, omnia presumunt.
Si ad divinum cultum respiciamus, tam cōfuse, tam inordina-
 te, tam dissolute illum perficiunt, ut nec verba sensum, nec de-
 beat melodiam resonet tonum. **O**mnis enim eruditionis bonarū
 artium expertes sunt, ita ut eorum que canunt nihil penitus intel-
 ligant. Unde fit ut sine affectu, sine devotione, sine sapore
 interne dulcedinis, horas non tam persolvant, quam confundant
 canonicas. **I**n eorum manibus codex divine scripture nunquam
 aspiciunt, sermonis edificatorū ratio nunquam assumitur, de mo-
 rum institutione nunquam ratio habetur. **D**ies obscenis rumo-
 ribus tota consumitur, ludis et cōmessationibus omne tem-
 pus amittitur, nulla unquam de reformatione mentio habe-
 tur. **S**icut invicem discordantium rabies et inter cappas,
 pace rupta cenobium lege cōtempna, licibus iungit insanum
 hastam illic et gladium et arcus pressio sunt, ut non cenobium crea-

sua vota
 spemata

bas sed bellantium quod cernis defensorium. **T**estes sue proprietatis. contra statuta. contra iura. contra regulam. domus separatas singuli inhabitant: in quibus non monachorum studia sed clericorum exercent. Deum nec timet. nec amat: de futura vita nihil cogitant: quippe qui causas anime postponunt voluptatibus carnis. Regulam monachorum non legunt statuta non aduertunt: patrum decreta contemnunt. Vocum paupertatis spernunt: castitatis nesciunt: obedientie vilipendunt. Et utinam quia casti esse rennuunt: continentem saltem esse dignarentur. Sumant stercorea viciorum in circuitu: et quod omnes noverunt nos soli qui emendare iubemur ignoramus. **Q**uid multis utar? **T**am plura: tam magna: tam varia. contra regulam sancti benedicti committunt illicita: ut facilius existimem a nouo monachum instituire: quam istorum posse vitam emendare. Nil enim monastice honestatis inuolatum apud illos perseuerat: sed omnia neglecta. omnia spreta. omnia contempta. et lacera iacent. **T**rahere. dissensiones. inuidie. detractioes. maledicta. iuramenta. opprobria. hisque similia: non iudicant apud illos esse peccata: quia cepit esse licitum quod publicum est. Vicijs locus patet atque criminibus: virtus sola non meretur accessum. **N**idetur siquis de penitentia coram eis ceperit habere sermonem: et sicut mantuanus ait suppositos. acherontaque spernit: nullus de supplicio metus. de iudice timor nullus est. **C**erneres apud eos quasi in scaturigine omnium viciorum. abundare. superbiam. auariciam. libidinem. ingluuiem. accidiam. iram. odium. omnemque voluptatem carnis: quam si possunt apprehendere. gaudent. si non possunt. tamen sedulo percipiunt. **C**omputruerunt iumenta in stercore suo et veluti ratione amissa ad penitentiam non volunt reuocari. **Q**uod bone deus ad quantam calamitatem deducit? est ordo quondam excelsus: qui omnibus potuit merito preferri ordinibus. **Q**uod sancte pater benedicte: quod olim tam sollicitus fuisti per religionem tuam. cur nos in finem deseris? **C**ur ad hereditatem tuam non respicis? **Q**uare ordini tuo iam iamque labenti non succurris. **N**umquid curam illius abiecasti.

Nut filios tuos abhominata est anima tua? Succurre. sub-
ueni. ser auxilium: quia non est fuit religio tua tam gravibus
circūdāta malis. Ecce a mundi amatoribus foris destruitur
ecce a monachis pueris intus laceratur: ut quid maioris sit
criminis nemo facile possit discernere: cenobia in manibus
laicorum transferri. an sub manibus tam sceleratorum mo-
nachorum diuiciis haberi. Heu pater sancte quid dicam? **A**bbates
quondam instituens circa monachos infirmos preci-
pisti esse sollicitos: iam pastoribus nulla de ovibus cura est: de
anima: salute diligentia nulla: omnes que sua sunt querunt:
non que ihesu christi. Ecce filii tui pater zelum habentes succu-
rere cupiunt: sed nihil perficiunt: malorum temeritate prepediunt.
Quis inter hec vero subueniat? **P**prie? Sed sua curat. sua
querit. nostra despiciat. **P**riniceps? Sed favorem vendit. disci-
plinam respuit. temporalia querit. **N**emo est qui doleat sup-
peritione ordinis tui: nemo qui subueniat: nemo qui auxilium
impendat. **O**mnes qui possunt eum instaurare negligunt:
alii qui zelum discipline habere videntur subuenire conantur sed ne-
queunt. **A**bbates abbates qui omnium malorum in cenobiis
vestris estis occasio: qui vanitatibus dediti: monachos delin-
quentes non statim corripitis: quam duram damnationis senten-
tiam accipietis. **V**obis (credite mihi) vobis imputabitur mo-
nachorum vestrorum damnatio: qui rectores eorum positi. mores insti-
tuere neglexistis. **V**e vobis. **M**elius esset si abbates nunquam fa-
cissetis. **V**os avaricie et libidinis vacantes opus domini negligitis:
curam animarum despiciatis: de observantie semita nihil cogitatis.
Qui vicia monachorum debetis corrigere. vicia committitis: et ne
arguantur vestra: dissimulatis aliena. **C**ernitis o patres or-
natissimi. quis sit ordinis vestri stat? qui abbates. qui mo-
nachi: quam qui corrigant improbos desunt: soli apud illos qui
corrigantur occurrunt. **Q**uid ergo moram facitis? **Q**uare bere-
formati de talibus non cogitatis? **C**ur monachorum iniqua studia
non cohercetis. **V**os perfundit illorum diffamia: nos scandali-
sant illorum exempla: quoniam quo numero sunt plures: eo cre-

non
abbates

bonitur a nescientibus actione potiores. **E**xurgite patres qui dilecti
es et breues et mali sunt: reformate per virtutes ordinem defor-
mati: erigite defectum: instaurate collapsum. Nisi enim cito ap-
posueritis remedium: graue sentietis in breui detrimentum.
Monachi namque dissoluti et regularis discipline inimici, ad
peiora semper aspirant: et ne in ordine saluentur, illum desere-
re laborant. **H**abetis per reformationem inchoanda inuis auxilia
habetis regulam, habetis statuta, hoc solum a vobis requirit, ut
illa praecicetis. **S**i ergo diligitis ordinem vestrum, immo quia
diligitis: nolite negligere, nolite tardare: quia maxima viget
necessitas: cum puerorum monachorum ubique presumat impietas.
Ecce diuites mundi bona cenobiorum violenter rapunt: ecce abbates
sancti benedicti in commendas clerici seculares accipiunt:
que omnia non fierent si in obseruatione regulari abbates et mo-
nachi perseverassent. **N**obis ergo imputemur quod patimur: qui
malorum temeritate non a principio reluctamur. **N**obis in-
quam hec culpa iuste ascribitur: qui nostris commodis inten-
ti ordinis damna velut aliena non curamus. **E**xurgamus oro pa-
tres, exurgamus vel sero tandem post tot damna, tot pericula,
tot animarum perditionem: et faciamus quod in nobis est: dei miseris
cordiam de reliquo postulantes: ut nostri defectum suppleat
zelum dirigat, conatus sanctos perficiat. **E**t si totum ordinem
ad unitatem bone conversationis non valemus reducere: si dei
amamus eos, saltem qui in nostra prouincia sunt monachos pro
posse reformare. **E**t si non potest omnimoda reformatio ha-
beri in omnibus: in tribus saltem reformentur substantialibus: sine
quibus vita monachorum nihil aliud censenda est: quam anime infi-
delis turpe pestibulum. **R**eformatio autem ab abbatibus incipienda
est: et in monachos deinceps pertrahenda. **N**isi enim pastor ad
sinceritatem reducere fuerit: ouium sanitas diu non durabit. **V**ul-
go namque dicitur. **D**um caput egrotat cetera membra do-
lent. **C**apite igitur omnis ornat corporis inchoandus est.
Sunt quidam abbates deformati, qui ad reformationem mo-

Reformatio

nachos suos velint compellere: sed ipsi observantie regulari,
nec in minimo volunt subiacere: odio habentes in se bonum
quod in alijs diligunt: et quod subditos prohibent, per se facere non
erubescunt. Talibus patres nolite considerare: ipsi sunt enim qui
nos confundunt: visitationes spernunt, decreta capitulorum con
temnunt. Jaciat nos experientia cautos: quos zelos aliquan
do sine scientia fecit penitentes.

Quod visitatores ad reformatio- nem ordinis nostri debeant esse solliciti. Caplm. x.

Is autem reformationis maxima: penes industriam
visitatorum posita est. Idcirco dicitur in consti
tutionibus patrum: ut ad visitationis officium
virii deputentur idonei: qui verbo et exemplo ad ho
nestatem conversationis visitandos efficaciter possint instru
ere. Oportet enim visitatorem doctum esse lege divina: oportet
rectum et irreprehensibilem esse vitam: ut verbo dociles: ex
emplo instruat pertinaces. Nam unum sine altero in rector
re animarum non sufficit. Si enim ideota fuerit: quomodo alii
os informabit? Si conversatio bone actionis exemplum visita
tandis non prebuerit: quomodo ad reformationem eos coar
tabit? Audierisane obiectum pro verbi quo dicitur Medice,
cora te ipsum. Nec immerito. Enimvero qua presumptione duce
ris o visitator poliloge: ut reformare alios temptes, quando adhuc
in deformitate propria iaces? Sordibus vicioz pollutus es, et alii
os mundaere poteris? Crede mihi non dabit spiritus sanctus viuentes
sermonibus tuis: qui gratiam eius per contrariam vitam offendis.
Caret efficacia sermo in corde auditoris: quem vituperat con
versatio predicantis. Quid dicam? Mentior nisi contumaces
contumax sepe increpat: turpis turpem infamat: et evan
gisse se consciuum credit: quasi conscientia satis non sit. Sunt in
quam inter eos qui vicia arguunt viciosi: in publico accusat

tores. in oculos rei. in semetipsos censores pariter et nocētes
Damnant foris quod intus operantur. admittunt libenter.
quod cum admisertint criminantur. Audacia proisus cōvici-
osis faciens. et impudentia congruens impudicis. Sepe cu-
pidū increpat avar⁹. impudicum luxuriosus. elatū superbi⁹.
culpam criminofus. Quid patres quid putatis: possunt ne
inter ipsos visitatores inueniri huiusmodi deceptores. Non
audeo dicere: experior tamen. Multi multa dicūt. pauci qđ
loquuntur. factis ostendunt. Se suosq; reformare non pre-
ualent. et alios ad obseruantia coartare nitunt. Magna di-
cunt. minima faciunt. Stulta presumptio. que p̄p̄is negle-
ctis. rapitur ad aliena. Qui sibi non sufficit. cui ab̄dabit.
Qui se suo sq; ad emendationem vite non potest perducere.
quando alios poterit emendare? Hec dixerim in eos qui tai-
les sunt. qui damnant in alijs quod in se cōtemnunt emen-
dare. Ceterum zelosis bonis idoneisq; visitatoribus quales
plures noverim. non velim ad iniuriam quicq; esse dictum.
Vos autē prestantissimi patres qui visitatores habetis eligere.
curate ad id officiū meliores deputare. si monachos ad ob-
seruantia regularem cupitis perducere. Summa enī regularia
discipline apud visitatores est. que continuata crescit. negle-
cta deficit. Nempe si visitatores officiū suū diligenter imple-
uerint: cenobia reformata in obseruantia regulari p̄seruabūt:
et deformata ad meliorem statū facile reducent. Sin autē ne-
gligentes fuerint: etiam que ab alijs bene inchoata sunt cito
destruerent. Nihil enī sic unitatem confundit. nihil sic pa-
cem perturbat. nihil sic ledit charitatem: sicut ignorantia vi-
sitatorū: que non cōsensu sed voluntate indiscreta feruescit. Ex-
perientia nos plerūq; edocuit quātas turbationes. dissensio-
nes. iras. et̄as. oblocutiones. et odia suscitauerint in cōgre-
gationib⁹ monachorum visitatores imperiti: quib⁹ de impe-
rioriū. de scientia et charitate nihil constat. Sed de hoc sa-
tis dixerim. ne accusare videar eos quos honore prosequi pro-
pter officiij dignitatem iubemur.

Stana

Quam periculosum sit regimen animarum. Capitulum. xi.

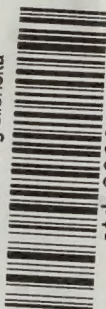
Considerarem? quod periculosa res sit regimen animarum
quod grane onus cure pastoralis. quod districto examini
obnoxium: mirum si unquam in hac vita cor nostrum de
securitate presumet. Dicit enim scriptura: quam indi-
cium durissimum fiet in eos qui presunt. Nam si curae beatus bene-
dictus prestat in regula per alios omnium monachorum sibi commissa-
rum abbas deo redditur est rationem. Idcirco dicit. Ordinatus
abbas cogitet se quale onus suscepit: et cui redditur est rationem
villicationis sue. Unus certe et gravis et periculosus per alios
muleorum rationem reddere: cum vix unusquisque per semetipsum valeat
respondere. Quid respondere summo pastori abbates terrenis
dediti: qui animas fratrum suorum malo exemplo perimunt: et nec verbo
nec opere pascunt? Quid dicam de quibusdam nostri ordinis abba-
tibus? qui regulam sancti benedicti quam profitentur. nec legunt nec
si legunt intelligunt? Mensores si non novi abbates sub nostro ca-
pitulo constitutos. qui tantis ignorantie tenebris involuti sunt:
minimam sententiam ex regula non intelligunt. Divinas scriptu-
ras nec sciunt nec diligunt: vanitatibus mundi submersi evanescent
desiderijs carnis non spiritus inserviunt. Oportet abbatem iuxta
preceptum legislatoris nostri doceri esse lege divina: ut sciat et sit
unde proferat nova et vetera: castus. sobrius. misericors. et ce-
tera. Quid isti dicunt. quid doceant. quid exhortantur. qui
nihil de scripturis sanctis. de regulari disciplina nihil intelli-
gunt? O bone deus ad quam miseriam ordo noster deven-
nit: qui olim doctissimis sanctissimisque viris plenus fuit. Vbi
est nunc amor observantie regularis: ubi scripturarum studium.
ubi peruersio sanctitatis? Via simul perierunt: et vix in pau-
cis pristinae honestatis invenimus vestigia. Abbates nostri (ex
ceptis paucis) aut avaricie dediti: aut vanitatibus mundi ab-
strahunt. nihil minus quam de scientia scripturarum cogitant quibus se

doctores multi arbitrentur. Sed ex opibus eorum cognoscitur eruditio
 omnis ingenium. **I**am docet et credit avarus. iam religiosus dicitur
 qui agri agro copulat: qui lucris terrenis inuigilat: qui con
 gregandis diuitiis appetitum laxat. **S**ed credite mihi patres
 qui vera dicta sum: diuitie temporales non faciunt stabilem in or
 dine disciplinam. **Q**uod terribile sunt subituri sententiam abba
 tes: qui regulam negligunt: qui monachos suos verbo et exemplo
 sanctitatis non precedunt: qui spiritualia exercitia vilipendunt: qui
 terrenis lucris incumbunt: qui disciplinam monastice honesta
 tis premunt. **V**tinam sciperent et intelligerent ac nouissima pro
 uiderent: et onus tanti regiminis aut sollicite gubernarent: aut
 si non possent humiliter deponerent. **S**elix qui sollicitus stat super cu
 stodiam suam: qui voluntatem domini facit semper: qui sine fictione
 ad puritatem regule conuersatur.

Sed ad presens hec que de statu et reformatione ordinis no
 stri diximus ut credo sufficient: quorum lectio cum termino capi
 tuli finem quoque sortiatur. **C**eterum omnia et singula que vel in
 hoc tractatu vel in alijs scripsi: vel scripsero: examini sacro
 sancte ecclesie romane subicio: cuius fidei doctrinam et diffini
 tionem. quo ad vixero seruare docere credere ac defendere sem
 per et ubique volo. **S**i quid autem (quod absit) aliter a me dictum fu
 erit quam illa tenet. docet. et credit: iam per presentes simpliciter
 renoco: et per non dictis haberi volo. **S**ummus pontifex vica
 rium christi fidei mee atque doctrine iudicem et moderatorem hac mea
 protestatione in omnibus esse volo et sentio.)

Accus fuit presens tractatus in capitulo puinciali ordinis
 sancti benedicti puincie maguntine in hijsar celebrato ad men
 sam anno domini **M**illesimo quadringentesimo nonagesimo tercio
 dominica **J**ubilare et diebus sequentibus usque ad finem. **P**mnibus
 autem abbatibus inibi adunatis volentibus et presentibus statutum
 fuit ut imprimereetur et in futuris capitulis puincialibus ad
 mensam semper publice legeretur. ut patet in statutis.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0008939

